

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH  
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**POLITICKÉ A EKONOMICKÉ PŘÍČINY  
VOJENSKÉ INTERVENCE SPOJENÝCH STÁTŮ  
AMERICKÝCH V AFGHÁNISTÁNU A IRÁKU**

**Autor práce:** Václav Nedvěď  
**Studijní obor:** Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě  
**Forma studia:** Kombinovaná  
**Vedoucí práce:** Mgr. Štěpán Strnad  
**Katedra:** Právních oborů a bezpečnostních studií

**2013**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Štěpánu Strnadovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

## ABSTRAKT

NEDVĚD, V. *Politické a ekonomické příčiny vojenské intervence Spojených států amerických v Afghánistánu a Iráku : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 58 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Štěpán Strnad

**Klíčová slova:** intervence, Irák, Afghánistán, ropa, důvody intervencí, válka proti teroru, dotazníkový průzkum.

Práce je zaměřena na intervence Spojených států amerických do Iráku a Afghánistánu. Je zřejmé, že intervence v těchto státech vyvolaly a s odstupem času stále vyvolávají různé reakce. Úkolem této práce je mimo jiné pojmenovat a zhodnotit hlavní politické a ekonomické důvody výše uvedených intervencí a najít shody a rozdíly mezi nimi. Dalším úkolem je zmapovat názory obyvatel Jihočeského kraje na tyto válečné konflikty a zjistit jejich postoje.

Teoretickou část práce tvoří literární přehled, který popisuje jednotlivé možné důvody invazí z hlediska bezpečnostního a politického. Shrnuje ekonomické faktory, které mohly sehrát určitou roli v rozhodnutí Spojených států amerických vstoupit do těchto válečných konfliktů.

V praktické části je popsán a vyhodnocen dotazníkový průzkum zaměřený na znalost a porozumění konfliktům v Afghánistánu a Iráku. Průzkum byl proveden u dospělé populace, respondenti byli vybráni náhodným výběrem v rozsahu 100 respondentů. Otázky měly uzavřenou i otevřenou formu, umožňující vyjádření subjektivního názoru respondentů.

## **ABSTRACT**

NEDVĚD, V. *Political and economic causes of military intervention of the United States in Afghanistan and Iraq : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o.p.s., 2013. 58 p. Supervisor : Mgr. Štěpán Strnad

**Key words:** intervention, Iraq, Afghanistan, oil, reasons for intervention, war with terrorism, questionnaire research.

This thesis is concentrated on the intervention of the United States of America to Iraq and Afghanistan. It is clear that the intervention into these states rose, and after some time interval it is still raising various reactions. The task of this thesis is, apart from others, also to name and evaluate the political and economic reasons of the above mentioned interventions, and to find out the differences and matches among them. Another task is to map the opinions of the people living in the region of South Bohemia regarding these war conflicts and to find out their attitude.

The theoretical part consists of the literary summary which speaks about individual possible reasons for invasions from the point of view of security and politics. It sums up the economic factors which could have played a certain role in the decision process of the United States to enter into these war conflicts.

In the practical part there is described and evaluated the questionnaire research concentrated on the knowledge and understanding of the conflicts in Afghanistan and Iraq. The research was made at adult population; the respondents were chosen in a random choice of 100 individuals. The questions were both open and closed so that they could offer expression of the subjective opinion of the respondents.

## Obsah

Úvod.....	7
<b>1. Cíl a metodika bakalářské práce.....</b>	<b>8</b>
<b>2. Blízký a Střední východ po ukončení studené války .....</b>	<b>9</b>
2.1 Irák .....	10
2.2 Irácko-iránská válka.....	11
2.3 Operace „Pouštní bouře“ .....	12
2.3.1 Bezpečnostní, politické a ekonomické aspekty intervence.....	15
<b>3. Teroristické útoky z 11. září 2001 .....</b>	<b>17</b>
3.1 Afghánistán .....	19
3.1.1 Vláda Tálibánu .....	21
3.1.2 Operace „Trvalá svoboda“ v Afghánistánu .....	21
3.1.3 Vojenské a politické aspekty intervence .....	23
3.2 Operace „Irácká svoboda“ v Iráku.....	24
3.2.1 Bezpečnostní, politické a ekonomické aspekty intervence.....	27
<b>4. Bushova administrativa.....</b>	<b>29</b>
4.1 Strategie národní bezpečnosti .....	29
4.2 Neokonzervatismus.....	30
<b>5. Sociologický dotazníkový průzkum .....</b>	<b>31</b>
5.1 Dotazníkový průzkum.....	31
5.1.1 Cíle dotazníkového průzkumu, metodika zpracování .....	31
5.2 Výsledky a diskuse .....	32
5.2.1 Údaje o respondentech.....	44
5.2.2 Stručné zobrazení výsledků zjištěných dotazníkovým šetřením ....	45
<b>Závěr.....</b>	<b>47</b>
<b>Seznam použitých zdrojů.....</b>	<b>49</b>
<b>Literární zdroje .....</b>	<b>49</b>
<b>Elektronické zdroje .....</b>	<b>50</b>
<b>Seznam příloh .....</b>	<b>51</b>

## Úvod

O válečných konfliktech v Iráku a v Afghánistánu byla napsána celá řada knih a článků, kde se autoři pokoušejí nalézt odpovědi na bezpečnostní, politické, ideologické, historické, kulturní či ekonomické důvody intervencí Spojených států amerických do Afghánistánu a Iráku. Konflikty jsou většinou hodnoceny samostatně a pouze málokdy dochází k jejich komparaci.

Při rozhodování nad volbou tématu mojí bakalářské práce u mne hrál zásadní roli ten fakt, že se aktivně zajímám o válečné konflikty a jejich souvislosti. Polemiky nad historickými či politickými tématy s kolegy nebo přáteli mě přivedly na myšlenku zpracovat bakalářskou práci na téma válečných konfliktů v Iráku a Afghánistánu.

I když bylo toto téma již mnohokrát popsáno, pro mnohé jsou některé souvislosti ne příliš známé. Svou prací bych chtěl přinést obecný a ucelený pohled na tyto intervence a ověřit jejich znalost a porozumění na vzorku populace.

Základ tvoří následující výzkumné otázky:

Jaké důvody a jaké příčinné souvislosti vedly americkou administrativu k intervencím v Iráku a Afghánistánu? Mělo nerostné bohatství v těchto zemích vliv na rozhodnutí americké administrativy rozpoutat válečný konflikt? Kterou z intervencí lze hodnotit jako úspěšnější z pohledu politického?

Kromě základních otázek je důležité stanovit i podpůrné otázky, které dávají výzkumu konkrétnější podobu. Podpůrné otázky zní následovně:

Měla americká administrativa podporu OSN pro vojenské operace v Perském zálivu při operaci „Pouštní bouře“? Měly Spojené státy americké stejnou podporu při intervencích v Afghánistánu a následně v Iráku? Zapojily se ostatní státy do vojenských operací a následné rekonstrukce? V čem byly spatřovány důvody pro invazi do těchto dvou států? Šlo o ohrožení amerických zájmů? Měla administrativa jasné cíle, kterých chtěla válkami dosáhnout? Byla zvážena rizika a následky vojenských operací? Jakých cílů bylo dosaženo nebo do jaké míry se podařilo naplnit cíle a v jakém rozsahu? Na tyto a další jiné otázky se pokusím ve své práci najít odpověď.

## 1. Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem této práce je pokusit se pojmenovat a zhodnotit hlavní politické a ekonomické důvody výše uvedených intervencí a najít shody a rozdíly mezi nimi. Směr práce budou určovat výzkumné otázky, přičemž odpovědět na ně je hlavním cílem výzkumu.

Struktura práce je rozdělena na čtyři části. První část je věnována historicko-politickým souvislostem po skončení studené války na Blízkém a Středním východě, které vedly ke vzniku iráckého konfliktu. Tato část je věnována samotnému vzniku Iráku a charakteru diktátorského režimu Saddáma Husajna a jeho expanzionistické politice v 80. a 90. letech 20. století. Dále jsou zkoumány souvislosti, které vedly k mezinárodnímu zásahu proti suverénnímu státu a možné politické či ekonomické aspekty.

Vojenské řešení, které vyvstalo po teroristických útocích na Spojené státy, je klíčovým tématem druhé části práce. Zde je věnována pozornost historicko-politickým souvislostem, které vedly k intervencím do Afghánistánu a Iráku v rámci boje proti terorismu. Jádrem této části je samotný průběh operací a zkoumání oprávněnosti a zákonnosti zásahu. Také zde jsou prověřovány aspekty, které byly nebo mohly být zásadní v angažovanosti Spojených států.

Třetí část se zabývá administrativou G. W. Bushe a jejím vlivem na sled událostí po 11. září na americkou bezpečnostní politiku. Současně je zde zmíněn neokonzervatismus a jeho představitelé v administrativě prezidenta G. W. Bushe a dále zřetelný vliv viceprezidenta Dicka Cheneyho na jeho politiku.

V poslední části je popsán a vyhodnocen dotazníkový průzkum, který byl uskutečněn mezi obyvateli Jihočeského kraje se zaměřením na znalost a porozumění konfliktům v Afghánistánu a Iráku.

Z metodologického hlediska je práce pojata jako komparativní, případová studie, což je jedna z kvalitativních metodologií. Komparovanými jednotkami jsou dva systémy, intervence v Iráku a Afghánistánu.

Při zpracování práce je použita metoda komparativní a průzkumná.



## 2. Blízký a Střední východ po ukončení studené války

Konec studené války postavilo americkou administrativu před velmi složitou situací. Bipolární rozdělení světa se stalo minulostí a rozpad Sovětského svazu znamenal konec ideologického odporu a snahy o národní sebeurčení změnily bezpečnostní i politickou situaci ve světě.

Změnily se i důvody případného napětí a přímých střetů mezi tradičními nepřáteli na Blízkém východě Izraelem a arabskými státy, které jsou pro tuto oblast již roky problémem. V této oblasti tak byly vytvořeny objektivní podmínky pro případné porozumění a spolupráci.

V počátcích postbipolární éry se objevily úvahy o tom, že ideologických sporů velmocí zbavená Rada bezpečnosti OSN konečně bude schopná a ochotná ujmout se role garanta světového míru a bezpečnosti tak, jak to předpověděla Charta OSN.

Vývoj událostí započatých v roce 1990 obsazením Kuvajtu iráckým diktátorem Saddámem Husajnem a následná mezinárodní reakce při osvobození koaličními vojsky předznamenala nový možný směr spolupráce, který potvrdil i prezident Spojených států amerických v roce 1992 ve svém projevu k Valnému shromáždění OSN. Projev způsobil mezi strukturami OSN euforii, když hovořil o „novém světovém uspořádání“.<sup>1</sup>

V této souvislosti je třeba připomenout, že Spojené státy dlouhodobě deklarují čtyři základní národní zájmy, které určují americkou zahraniční politiku. Jsou to, obrana vlasti, ekonomická prosperita, příznivý světový řád a šíření hodnot. Jejich priorita se mění s ohledem na mezinárodní situaci. Tyto zájmy mohou mít různou intenzitu. Může jít o samotné přežití státu, mohou být životně důležité, důležité či periferní. Životně důležité zájmy nebo ohrožení těchto zájmů by tak mělo za následek ohrožení samotného způsobu života Američanů a z tohoto hlediska je tento zájem tak důležitý, že je na jeho obranu často použita ozbrojená síla.

Konec studené války pro Spojené státy výrazně snížil hrozby plynoucí z vojenské oblasti, ovšem nikterak nesnížil rizika spojená s ropnou závislostí. Tato nová situace vytvořila v představách řady politiků, ideologů i analytiků vizi možného zajištění energetické bezpečnosti Spojených států.<sup>2</sup> Tradiční vazby, kterými disponují

---

<sup>1</sup> BUREŠ, O. *Operace na udržení míru OSN*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. s. 31.

<sup>2</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. s. 278.

Spojené státy v této oblasti bohaté na ropu, si zajišťují silnou finanční a vojenskou podporou režimů i jednotlivců, a tím si zachovávají v této oblasti značný vliv.

## 2.1 Irák

Dějiny Iráku sahají do doby starověké Mezopotámie, jedné z prvních civilizací na světě, která začala vznikat na přelomu 4. a 3. tisíciletí př. n. l. s příchodem Sumerů. Území dnešního Iráku, které tvoří velkou část bývalé Mezopotámie, bylo centrem několika starověkých civilizací. V polovině 7. století ho dobyli Arabové a tehdy se Irák stal islámskou zemí a tou je dodnes. Po třísetleté nadvládě Mongolů a Turkmenů se země stala součástí Osmanské říše, čemuž tak bylo až do konce první světové války. V roce 1920 mezinárodní organizace Společnost národů vytýčila hranice moderního Iráku (viz příloha č. I) a tato oblast připadla Spojenému království jako mandátní území. Roku 1932 bylo vyhlášeno Irácké království a v roce 1958 Irácká republika. V roce 1968 provedla Socialistická strana arabské obrody (Bass) státní převrat a ujala se vlády. Od roku 1979 byl prezidentem a zároveň předsedou vlády i předsedou Rady revolučního vedení Iráku Saddám Husajn, kterého v naději, že dojde k zásadnímu oslabení fundamentalistického, protizápadně naladěného Iránu podporovaly otevřeně západní země.<sup>3</sup>

Při hledání důvodů a příčin válek je důležité zvážit i historický faktor. V historii je možné vyhledat skutečnosti, které mohly nebo měly určitý vliv na formování budoucích událostí. Z jistého pohledu se válka jeví jako reakce na určitý podnět, většinou však jde o postupný běh událostí, které v konečném stádiu vrcholí válečným konfliktem.

Historické příčiny, které mohly stát za pozdější válkou a samotným vývojem vztahů Iráku se Spojenými státy jsou spatřovány ve dvou událostech, které měly zásadní vliv na pozdější vývoj v oblasti. První je válka mezi Irákem a Íránem a následná poválečná situace v Iráku, která vedla k obsazení Kuvajtu a následnou válku v Perském zálivu. Druhou událostí, kterou je možno bez nadsázky označit za zlomovou ve vzájemných vztazích, jsou teroristické útoky z 11. září 2001, které předcházely intervenci do Iráku.

---

<sup>3</sup> JOCH, R. *Proč právě Irák? Příčiny a důsledky konfliktu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. s. 134-136.

## 2.2 Irácko-iránská válka

Válka mezi Irákem a Íránem se zařadila mezi nejdelší a zároveň nejkrvavější konvenční války 20. století. V historii irácko-iránských vztahů lze najít období spojenectví a kooperace, ale také období soupeření. Po změně iráckého režimu v roce 1958 dochází k tomu, že se začíná zásadně projevovat rozdílnost ve způsobu vládnutí u těchto zemí. Další eskalace nastala uchopením moci stranou Baas v roce 1968 a poté i iránskou islámskou revolucí v roce 1979. Napětí vyvrcholilo, když se Saddám Husajn stal nejvyšším představitelem Iráku.

Cílem režimu Saddáma Husajna bylo, získat na ropu bohatou provincii Chúzestán a politicky sporná území kolem Šatt al-Arab.

V tomto období dochází ke sbližování a upevňování vztahů se socialistickými zeměmi a zejména se Sovětským svazem. Naopak protizápadní a zejména protiamerická rétorika nabývá na intenzitě.<sup>4</sup> Írán zůstal prozápadně orientován a byl hlavním americkým spojencem a jedním z pilířů americké zahraniční politiky k udržení bezpečnosti v Perském zálivu. Tím druhým byla Saudská Arábie.

Události, ke kterým došlo v roce 1979 v Iránu, byly důvodem k přehodnocení americké politiky k této zemi. Vzestup ajatolláha Chomejního, obava z rozšíření islámské revoluce v této oblasti, obsazení amerického velvyslanectví v Teheránu a zajetí amerických rukojmích. To byly události, které Spojené státy vnímaly jako možné narušení stability a bezpečnosti při zásobování západních zemí ropou. Z těchto obav těžil především Irák v čele se Saddámem Husajnem.

S revolucí v Iránu je spojována energetická krize ve Spojených státech, protože vyřadila ze světového trhu v průměru 3,5 miliónu barelů ropy denně a Organizace zemí vyvážející ropu (OPEC) reagoval zvýšením cen o 14%.<sup>5</sup> Írán byl svojí revolucí a protiamerickými postoji pro Spojené státy větším bezpečnostním rizikem než Irák. Z tohoto důvodu plynula vojenská i finanční pomoc v době irácko-iránské války právě do Iráku.<sup>6</sup> Režimy a jejich vůdci, kteří tuto válku rozpoutali, se udrželi u moci až do ukončení války, která byla bez vítěze. Pro Střední východ však byla tato válka něčím odlišná. Na jedné straně konfliktu stály společně obě supervelmoci. Přestože se Spojené státy i Sovětský svaz snažily předstírat neutralitu, ve skutečnosti podporovaly Irák.

---

<sup>4</sup> KEEGAN, J. *Válka v Iráku*. 1. vyd. Praha-Plzeň: BETA – Dobrovský, Ševčík, 2006. s. 41- 48.

<sup>5</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. 2. vyd. Praha: Professional Publissing, 2009. s. 223.

<sup>6</sup> LAURENT, E. *Dynastie Bushů: válečné tažení proti Iráku*, Praha: Knižní klub, 2003. s. 47-52.

Sovětský svaz dodávkou zbraní, Spojené státy ekonomickými nebo diplomatickými službami či tajným zpravodajstvím.

Výsledkem bojů, byly obrovské ztráty na životech na obou stranách, protože obě strany zmobilizovaly velkou část obyvatelstva a vysoké válečné výdaje, které měly za následek obrovské zadlužení především Iráku.

Irák i Irán byly a jsou ropnými velmocemi a z tohoto důvodu má válečný konflikt v této oblasti přímý dopad na celou světovou ekonomiku. Paradoxem tohoto konfliktu je, že Spojené státy podporovaly Saddáma Husajna z důvodu obav před šířením iránského vlivu a později ho odstranily, čímž oslabily Irák a ve vzniklém mocenském vakuu umožnily toto místo obsadit Iránem, kde vládne stejný režim jako na začátku konfliktu.

### 2.3 Operace „Pouštní bouře“

Po celé období irácko-iránské války spolufinancovaly Spojené státy, Kuvajt a Saudská Arábie režim Saddáma Husajna miliardami dolarů, což mělo za následek uvržení Iráku po skončení války do pozice dlužníka neschopného splácet své válečné dluhy. Jeho stav zhoršovala i situace na mezinárodních trzích, kdy zvýšení těžby ropy ze strany věřitelských států v regionu Středního východu i navzdory limitům produkce stanovených OPEC (18,5 milionu barelů denně)<sup>7</sup> vůči svým členům, mělo za následek pokles ceny ropy. Tím byl omezen příjem Iráku z ropné produkce, která mohla pomoci z jeho dluhové pasti. Jeden z největších věřitelů Iráku Kuvajt, odmítl omezit těžbu ropy, čímž by stoupla její cena na světových trzích, a odmítl i smazání iráckého dluhu.<sup>8</sup>

O příčinách napadení Kuvajtu Irákem lze do určité míry polemizovat, protože neexistují dokumenty z irácké strany, které by tyto motivy odhalily. Faktem však je, že se Kuvajt zastupovaný kuvajtským emírem při jednání se Saddámem Husajnem stavěl velice nekompromisně k otázce nadprodukce ropy, která snižovala její světovou cenu. Druhým a zásadním důvodem bylo získání kuvajtských ropných polí, a tím by Irák získal kontrolu nad značným množstvím světových zásob ropy. Jako další důvod, který byl uváděn iráckou stranou, byly územní nároky na Kuvajt, jako historickou

---

<sup>7</sup> The New York Times. Reuters: *OPEC ready to begin output limits*, [online]. 2 Jan. 1989 [cit. 2012-08-02]. Dostupný z: WWW:<<http://www.nytimes.com/1989/01/02/business/opecready-to-begin-output-limits.html?scp=7&sq=OPEC+production+limits&st=nyt>>.

<sup>8</sup> NOVÁK, M. *Ropa a krev: americko-irácké války 1990 – 2003*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2010. str. 105-116.

součást iráckého státního území, které bylo v roce 1928 odděleno. Důvodem ke vznesení těchto nároků však bylo, vedle ideje národního sjednocení, především kuvajtské ropné bohatství podél společné hranice a lepší přístup k Perskému zálivu.<sup>9</sup>

Saddám Husajn již počátkem roku 1990 vznášel vůči Kuvajtu řadu teritoriálních, politických i finančních nároků a v červenci téhož roku rozmístil podél hranic svá vojska. Irácký útok na Kuvajt započal 2. srpna 1990 a stal se vážnou hrozbou pro americké zájmy v oblasti. Zároveň však dal Spojeným státům dobrou záminku k posílení jejich přítomnosti s odůvodněním pomoci arabskému státu.<sup>10</sup>

Rada bezpečnosti OSN odpověděla přijetím rezoluce č. 660, která odsuzovala invazi, požadovala okamžité stažení iráckých jednotek z kuvajtského území a vyzvala obě strany k zahájení jednání. Další rezoluce, kterou přijala Rada bezpečnosti pod číslem 661, uvalovala na Irák ekonomické sankce, které vyústily v humanitární pohromu<sup>11</sup>. Rezoluce zároveň sdělovala, že OSN neuzná v Kuvajtu žádný režim zřízený okupanty. Další sled událostí je charakterizován iráckou nechtí ke stáhnutí svých vojsk z okupovaného území a další sérií rezolucí, které OSN vydalo. V zásadě rozhodující byla rezoluce ze dne 29. listopadu 1990 vydaná pod č. 678, která umožňovala použití „všech nezbytných prostředků“ k dosažení stažení iráckých jednotek z Kuvajtu. Toto rozhodnutí umožnilo použití vojenské síly po uplynutí ultimáta ke stažení iráckých vojsk, které končilo 15. ledna 1991.

Přes značnou diplomatickou snahu, kterou vyvíjel Saddám Husajn, irácká vojska do uplynutí ultimáta stažena nebyla a z toho důvodu 16. ledna 1991 začala operace „Pouštní bouře“, v jejímž rámci začaly Spojené státy za pomoci mezinárodní koalice, která měla 28 států, pod vrchním velením generála Normena Schwarzkopfa a s vědomím OSN vytlačovat iráckou armádu z Kuvajtu.

Vojenské osvobození Kuvajtu bylo dokončeno během měsíce a Spojené státy se rozhodly nesvrhnout režim v Iráku a to z několika důvodů. Jako první zdůrazňovala americká administrativa, že jim k tomuto kroku chyběl mandát Rady bezpečnosti OSN. Mandát byl určen pouze na vyhnání iráckých vojsk z Kuvajtu a ne na sesazení režimu Saddáma Husajna.

---

<sup>9</sup> KEEGAN, J. *Válka v Iráku*. 1. vyd. Praha-Plzeň: BETA – Dobrovský, Ševčík, 2006. str. 65-69.

<sup>10</sup> ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007, str. 179.

<sup>11</sup> NOVÁK, M. *Ropa a krev: americko-irácké války 1990 – 2003*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2010. str. 242-243.

Zde však vyvstává otázka, proč se stejným způsobem nezachovaly v roce 2003, kdy vstoupily do Iráku i přesto, že nedisponovaly mandátem Rady bezpečnosti. Bývalý právní poradce amerického ministerstva zahraničí William H. Taft v dané problematice argumentuje tím, že Irák soustavně porušoval závazky pro něho plynoucí z rezoluce 687, přijaté 3. dubna 1991. Navíc formulací z rezoluce č. 1441, schválené 8. listopadu 2002, o „závažných důsledcích“, ke kterým by došlo, kdyby Saddám Husajn i nadále nespolupracoval se zbrojními inspektory, Rada bezpečnosti vyjádřila oprávnění k případné intervenci.<sup>12</sup> Za nedostatečnou považovali tuto formulaci představitelé Francie, Číny i Ruska a pro případný vojenský zásah zdůrazňovali nutnost vydání nové rezoluce. Jako odpůrci války by ji ale zřejmě právem veta zablokovali.

Druhým důvodem bylo, že prezident Spojených států George Helbert Walker Bush pokládal mezinárodní koalici za křehkou a obával se, že kdyby se změnil cíl operace z osvobození Kuvajtu na obsazení Iráku, koalice by se rozpadla.<sup>13</sup>

Další obava panovala z možného rozpadu Iráku na nezávislý kurdský sever, šíitský jih a sunnitský střed. Z tohoto rozpadu by získal největší užitek Írán, který by získal spojení na šíity v jižním Iráku a za předpokladu, že by vznikl Kurdský stát, byla by ohrožena stabilita v Turecku. Rozpadem Iráku by zanikla protiváha vůči Íránu. Mezi další důvody patřila ta skutečnost, že se americká administrativa domnívala, že protisaddámovské nálady v Iráku povedou k sesazení Saddáma Husajna na základě vnitrostátního převratu.<sup>14</sup> Nepokoje v Iráku skutečně probíhaly a to jak ze strany šíitské a tak ze strany kurdské opozice. K potlačení povstání na žádost irácké strany umožnil generál Schwarzkopf výjimku ze zákazu letů pro irácké helikoptéry. O bezletových zónách bylo rozhodnuto po ukončení operace „Pouštní bouře“ nad severem a jihem Iráku. Svoji nečinnost při nepokojích vysvětlují Spojené státy možným rozpadem Iráku a obavou z možné intervence Íránu na šíitském jihu. Určitou obavu vzbuzovaly i chemické zbraně, které Saddám Husajn v minulosti použil.

Saddám Husajn podcenil povahu mezinárodního prostředí a svou invazi do Kuvajtu v srpnu 1990 vyvolal ve světě pro něho nečekanou reakci, která vyvrcholila úspěšnou akcí OSN pod vedením Spojených států. Je třeba také poznamenat, že teprve samotná invaze dokázala spojit svět proti iráckému diktátorovi. Do srpna 1990 se světové mocnosti nedokázaly domluvit na ekonomických sankcích nebo na vojenské

---

<sup>12</sup> DOLEJŠÍ, K. Britské listy. *Může být mezinárodní právo efektivní?* [online]. 19. 4. 2006. [cit. 2012-08-04]. Dostupný z WWW: <<http://blisty.cz/art/28007.html>>.

<sup>13</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. Praha: Professional Publissing, 2009. s. 279.

<sup>14</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. Praha: Professional Publissing, 2009. s. 280.

akci proti Husajnovi. Až samotný akt narušení suverenity nezávislého státu dokázal ve světě vyvolat adekvátní odpověď. Válečné tažení protiirácké koalici a její drtivé vítězství nastavilo základy mezinárodního chování, které bylo možné uskutečnit až po ukončení studené války. Spojenecká vojska společně pod záštitou OSN jednotně vystoupila proti mezinárodnímu aktu agrese, kterým invaze do Kuvajtu bez pochyby byla.

Značná materiální a technická převaha protiirácké koalice mohla snadno vyřešit problém jménem Saddám Husajn. Americká administrativa se však rozhodla držet se v mezích mandátu svěřeném mu Radou bezpečnosti OSN a ukončit akci po stažení iráckých vojsk z kuvajtského území.

### **2.3.1 Bezpečnostní, politické a ekonomické aspekty intervence**

S odstupem času je všeobecně známo, že operace „Pouštní bouře“ měla jasný mandát Rady bezpečnosti OSN, když v první rezoluci označila chování Saddáma Husajna za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost a v druhé rezoluci, dala zmocnění k použití všech nezbytných prostředků.

Z hlediska legitimitnosti byla tato operace významná a pozoruhodná, protože z tohoto úhlu pohledu mají zásadní význam nejenom důvody vojenské a mezinárodní, ale i politické a ekonomické, které jsou touto prací zkoumány.

Politických důvodů, které vedly k samotnému zásahu, bylo hned několik a jsou nezpochybnitelné. Především bylo zřejmé, že Irák v čele se Saddámem Husajnem anektoval suverénní stát, který byl členskou zemí OSN. Na obsazeném území Kuvajtu probíhalo záměrné rabování, loupení a žhářství. Agrese představovala hrozbu politicko-vojenského charakteru směřující k ovládnutí co největšího území arabského světa a potvrdila odhodlanost režimu použít přímé vojenské agrese k dosažení svých cílů.

Některé státy této oblasti se obávaly, že beztrestná anexe Kuvajtu by mohla Saddáma Husajna povzbudit k dalším výbojům. Z těchto mezinárodněpolitických důvodů byla vytvořena mezinárodní koalice za účelem vynucení si odchodu iráckých vojsk z Kuvajtu a obnovení jeho suverenity. Během pěti měsíců diplomatického úsilí se podařilo Spojeným státům vytvořit dočasnou koalici a to včetně několika vlivných sousedních arabských států jako Saúdské Arábie, Sýrie a Turecka, ale i Egypta. Zapojil

se i Sovětský svaz, který zastavil veškeré dodávky zbraní do Iráku. Saddámem vyvolaná krize urychlila přechod sovětsko-amerických vztahů od konfrontace ke kooperaci.<sup>15</sup>

Ekonomické důvody vyplynuly především z významu ropného bohatství Iráku a Kuvajtu v mezinárodních vztazích. Na ropu dnes připadá 40 % celosvětových energetických potřeb a předpokládá se, že v roce 2020 bude připadat 60 %. V oblasti Středního východu se nachází 60 % světových zásob ropy (Saúdská Arábie 25 %, Irák 11 %, Írán, Kuvajt a Spojené arabské emiráty každý po 9 %). Irácké dosud zjištěné zásoby ropy jsou vyčíslovány na 112,5 miliardy barelů, což představuje 11 % celosvětových zjištěných zásob. Zásoby ropy v dosud neprobádaných oblastech Iráku se odhadují na dalších 220 miliard barelů, čímž by se Irák mohl stát zemí s největšími ropnými zásobami na světě. Velkou předností irácké ropy je její snadná dostupnost a nízké náklady na těžbu. Předpokládá se, že závislost největších ekonomik na ropě bude nadále stoupat a to v USA (z 55 % na 70 %), v Evropě (z 50 % na 70 %), v Číně (z 30 % na 70 %). Z toho vyplývá globální význam kontroly nejbohatších ropných zdrojů.<sup>16</sup>

Saddám Husajn po vojenském vpádu do Kuvajtu ovládal takové množství ropy, které vyvolalo přímou ekonomickou hrozbu především pro Spojené státy a pro další země, jejichž ekonomiky jsou životně závislé na dodávkách ropy z Kuvajtu a z dalších zemí této oblasti. Za předpokladu, že by se mu podařilo získat Kuvajt natrvalo, získal by možnost rozhodovat o těžbě ropy v této oblasti a zvyšovat její cenu na světových trzích.

Bezprostředně po obsazení Kuvajtu Irákem ztratil světový trh tři milióny barelů denně z Iráku a dva milióny z Kuvajtu, což se rovnalo osmi procentům světové produkce. Cena ropy se ve Spojených státech ihned po prvních dnech konfliktu zvýšila z 16 na 33 dolarů za barel, což vedlo prezidenta k oznámení nutnosti chránit ropná pole v Saudské Arábii vojenskou silou. Reakcí na ztrátu světové produkce ropy zvýšila Saudská Arábie těžbu a nahradila šedesát procent výpadku.<sup>17</sup>

Náklady na válku v Perském zálivu v roce 1991, která trvala tři měsíce, byly vyčísleny podle amerického kongresu na 61 miliard dolarů.<sup>18</sup>

---

<sup>15</sup> EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 119-120.

<sup>16</sup> EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 278-279.

<sup>17</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. Praha: Professional Publissing, 2009. s. 278-279.

<sup>18</sup> SCHLEYOVÁ, N., BUSSEOVÁ, S. *Války USA: kronika agresivního národa*, Praha: Brána, 2004. s. 142.



### 3. Teroristické útoky z 11. září 2001

Útoky z 11. září 2001 byly koordinovanou akcí devatenácti členů skupiny militantní islámské organizace al-Káida vedené Usámou bin Ládinem. Tato skupina unesla čtyři letadla, se kterými postupně zaútočila na předem vybrané cíle. Dvě z nich narazila do budov Světového obchodního centra v New Yorku a obě budovy se do dvou hodin zřítily. Třetí letadlo narazilo do Pentagonu, sídla Ministerstva obrany Spojených států ve Washingtonu a čtvrté letadlo se zřítilo v neobydlené oblasti Pensylvánie po souboji mezi teroristy a pasažéry o ovládnutí letadla. Při této sebevražedné akci zemřelo více než tři tisíce osob a tento den je považován za počátek války proti globálnímu terorismu.

Změny, které nastaly v americké zahraniční politice, jsou patrné v novém nahlížení na válku proti terorismu. Spočívaly v zapojení všech složek státní moci, od ekonomického a finančního sektoru až po tajné služby za účelem najít osoby odpovědné za útoky a zároveň zjistit odkud pocházejí, kdo a kde je cvičí a postupně je ničit. Protože se většina finančních aktiv spjatých s terorismem nacházela mimo území Spojených států, stala se finanční válka válkou globální od samého počátku. Což znamenalo, že Spojené státy deklarovaly i případné odepření přístupu na americký trh těm zahraničním bankám, jež odmítnou zmrazit účty všem, kteří jsou spojeni s označenými teroristickými skupinami.<sup>19</sup>

Náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz v rozhovoru se Samem Tannenhausem dne 9. května 2003 pro časopis *Vanity Fair* uvedl, že útoky znamenaly konec starého přístupu proti terorismu. Terorismus jako takový byl vnímán jako problém vymahatelnosti práva a ne jako problém národní bezpečnosti. Wolfowitz dále konstatoval, že útoky z 11. září demonstrovaly skutečnost, že teroristé jsou schopni používat moderní metody k dosažení svých cílů. Z tohoto důvodu bylo nutné zajistit, aby vlády nedemokratických režimů, které jim poskytovaly možnost využití těchto metod a zbraní, dále nepokračovaly s podporou teroristických skupin.<sup>20</sup>

Jako první cíl byl stanoven Afghánistán v čele s Tálíbánem, který poskytl útočiště vůdci al-Káidy a umožnil mu vybudovat výcviková centra na svém území.

---

<sup>19</sup> WARDE, I. *Cena strachu: finanční boj s terorismem*, Praha: Deus, 2009. s. 7.

<sup>20</sup> U. S. Department of Defense. *Deputy Secretary Wolfowitz Interview with Sam Tannenhaus, Vanity Fair*, 9. May 2003. [online]. [cit. 2012-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=2594>>.

Z možné spojitosti byl podezříván i režim Saddáma Husajna, přestože mezi teroristy nefiguroval žádný Iráčan.<sup>21</sup>

Podle Romana Jocha existují dvě možné hypotézy o příčinách útoků z 11. září. V první hypotéze uvádí jako první příčinu přílišnou angažovanost Spojených států na Blízkém východě a přátelské vztahy s Izraelem. Druhou příčinou je nenávisť většiny muslimů, kteří vnímali soustředování amerických vojsk v Saudské Arábii a následně válku v Perském zálivu jako znesvěcení měst i samotného islámu.<sup>22</sup>

V druhé hypotéze naopak považuje míru angažovanosti Spojených států na Blízkém východě za nedostatečnou a uvádí jako možnou příčinu nesvržení režimu Saddáma Husajna, což mohlo v něm i ostatních diktátorech vyvolat dojem, že válčit se Západem je možné, protože i přes pravděpodobnou porážku existuje možnost, že režim přežije. Nedokončená válka v Perském zálivu tak mohla být nepřímo následkem útoků z 11. září. Tuto hypotézu potvrzuje fakt, že operace „Trvalá svoboda“ a „Irácká svoboda“ demonstrativním svržením režimů, může působit jako základ prevence před dalšími možnými útoky.<sup>23</sup>

Pravdivost první nebo druhé hypotézy není tak podstatná v kontextu s tím, že po 11. září 2001 se stalo faktem to, že se americká společnost v daleko větší míře začala zajímat o dění na Blízkém východě a angažovanost Spojených států v něm.

K pochopení některých souvislostí v boji proti terorismu ze strany Spojených států J. Eichler uvádí, že ministerstvo obrany definuje terorismus jako „záměrné používání násilí s cílem vyvolávat strach a jeho prostřednictvím nutit veřejnou správu nebo společnost, aby něco udělala nebo naopak neudělala. Cíle terorismu mají ideologickou, náboženskou nebo politickou povahu“.<sup>24</sup>

Federální úřad pro vyšetřování (FBI) uvádí, že terorismus je: „politicky nebo sociálně motivované, nepovolené a neoprávněné použití síly a násilí proti osobám nebo proti hmotným statkům, jehož cílem je zastrašovat veřejnou správu nebo populaci nebo ji nutit k tomu, aby něco učinila“.<sup>25</sup>

Podle ministerstva zahraničí se teroristou stává ten, kdo se „po předchozí tajné a pokoutné přípravě, veden politickou pohnutkou, záměrně dopustí násilí na takových cílech, které nejsou ozbrojeny. Jeho hlavním cílem je ovlivnit veřejné mínění“.<sup>26</sup>

---

<sup>21</sup> NOVÁK, M. *Ropa a krev: americko-irácké války 1990 – 2003*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2010. s. 255.

<sup>22</sup> JOCH, R. *Proč právě Irák?: Příčiny a důsledky konfliktu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. s. 10-12.

<sup>23</sup> Tamtéž, str. 13-20.

<sup>24</sup> EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. vyd. 1 Praha: Karolinum, 2007. s. 165-166.

<sup>25</sup> Tamtéž, s. 166.

<sup>26</sup> EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*, vyd. 1 Praha: Karolinum, 2007. s. 166.

### 3.1 Afghánistán

Pro pochopení vývoje událostí v Afghánistánu je důležitá jeho poloha, povrch, složení obyvatelstva a historie.

Afghánistán (viz příloha č. II) leží v blízkosti států střední Asie bohatých na energetické suroviny. Na severu hraničí s Uzbekistánem a Tádžikistánem, na severovýchodě s Čínou, na východě s Pákistánem, na západě s Íránem a na severozápadě s Turkmenistánem. Afghánistán střeží přístup těchto surovin na důležité trhy. Světové mocnosti jako Spojené státy americké a Rusko, ale i regionální mocnosti jako Saudská Arábie, Turecko, Pákistán a Írán mají v této oblasti své zájmy.

Země je převážně hornatá s nížinami na severu a na jihozápadu. Severní provincie jsou od další části země odděleny pohořím Hindúkuš. Afghánistán je etnicky velice diverzifikovaná země. Obyvatelstvo je tvořeno mnoha etnickými skupinami, jako jsou Paštúni, Tádžikové, Hazarové, Uzbekové, Ajmakové, Turkmeni, Balochové, kteří jsou v převážné míře z náboženského hlediska sunnité nebo šiité.<sup>27</sup>

Z historického hlediska je nutné být seznámen s válečným konfliktem, který začal v roce 1978 a v konečném důsledku přivedl k moci Tálibán. V roce 1973 byl v Afghánistánu svržen král a byla nastolena republika včele s prezidentem Daúdem, který spolupracoval s Lidovou demokratickou stranou Afghánistánu (LDSA), která byla podporována Sovětským svazem z důvodu udržení a zvýšení svého vlivu. Daúd nebyl zastáncem demokracie a zavedl systém vlády jedné strany. Odpůrce z řad opozice, s kterými dříve spolupracoval, začal fyzicky likvidovat, což mělo za následek převrat a rozhodující silou v zemi se stal „Revoluční výbor ozbrojených sil“. Další série převratů uspíšila angažování Sovětského svazu v Afghánistánu a k válce, která začala 27. dubna 1978 komunistickým státním převratem. Ten vedl k socialistickým reformám a spolupráci se Sovětským svazem. Reformy však nebyly přijaty širokou veřejností z důvodu rozdílnosti s afghánskou kulturou. To vyvolalo celonárodní odpor proti vládnoucímu režimu. Sovětský svaz se svou komunistickou ideologií podporoval slábnoucí komunistický režim a nechtěl přijít o vliv v této zemi. Z tohoto důvodu na konci roku 1979 vstoupil se svou armádou do Afghánistánu.

Sovětská invaze zapříčinila, že se odpor proti režimu změnil v celonárodní povstání proti vládě sídlící v Kábulu a jejím sovětským spojencům. Mudžahedíni,

---

<sup>27</sup> St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, 11. 12. 2006, last modified on 13. 11. 2012 [cit. 2012 – 11 – 18]. Dostupný z: WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Afgh%C3%A1nist%C3%A1n>>.

bojovníci za víru ve svaté válce, nebo také bojovníci vedoucí „džihád“, což znamená úsilí vynakládané pro ctihodný cíl, zvláště pro šíření islámu nebo za národní osvobození.<sup>28</sup> Prezident Ronald Reagan o nich mluvil jako o bojovnících míru, kteří ochraňují principy nezávislosti a svobody.<sup>29</sup> Ti rozšiřovali svoje řady o bojovníky ze všech 29 provincií, protože žádná z nich nebyla loajální komunistické vládě a nesouhlasila s intervencí sovětských vojsk. Mudžahedíni vedli proti okupantům partyzánskou válku, protože v otevřeném boji jim nemohli konkurovat jak vojenským vybavením, tak ani počtem svých bojovníků. Terčem útoků Sovětské armády se často stávali i civilisté ve vesnicích, protože bojovníky podporovali. K roku 1983 měly probíhající represe ze strany Sovětské armády za následek několik milionů uprchlíků v Pákistánu a v Íránu. Na rozdíl od mudžahedínů měl Sovětský svaz početní i materiální převahu, ale po politické stránce neměl místní, ani mezinárodní podporu. Morálka jeho vojáků upadala a ti ztráceli vůli bojovat.

Oteplování v americko-sovětských vztazích vedlo k intenzivním rozhovorům o urovnání konfliktu v Afghánistánu a k 15. únoru 1989 byly všechny sovětské jednotky staženy i přes vysokou intenzitu bojů. I po tomto datu však stále docházelo k vojenské pomoci ze strany obou velmocí, která byla omezena až v září 1991 a ukončena k 1. 1. 1992, přičemž Sovětský svaz omezil také ekonomickou pomoc.

Ztráty na sovětské straně byly spočítány na téměř 15 tisíc padlých a téměř 54 tisíc raněných. Ztráty na afghánské straně nejsou známy.<sup>30</sup>

Po stažení svých vojsk zanechali Sověti v Afghánistánu mocenské vakuum, které vedlo k těžkým bojům o moc. Toto období lze charakterizovat jako období nejednotnosti a vojenské diktatury, kdy byla důležitá města držena různými vůdci. Regionální mocnosti byly nespokojené s Afghánskou situací a z toho důvodu začali v roce 1994 fundamentalisté z Pákistánu a Saudské Arábie podporovat Tálibán.

Tálibán (studenti) se začíná poprvé angažovat v druhé polovině roku 1994 a rychle si získal podporu obyvatel. Během roku 1995 se mu daří dostat pod kontrolu polovinu území Afghánistánu. Území vlivu rozšířili jeho příslušníci přesvědčováním nebo podplácením drogových vůdců, válečníků a vůdců milic. Do konce roku 1996 Tálibán mocensky ovládl Kábul, což vedlo ke vzniku protitálibánské aliance, která byla

---

<sup>28</sup> KROPÁČEK, L. *Islám a západ: historická paměť a současná krize*, Praha: Vyšehrad, 2002. s. 190-193.

<sup>29</sup> ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, Brno: společnost pro odbornou literaturu - Barrister & PrinciPal, 2007. s. 232.

<sup>30</sup> KREJČÍ, O. *Válka*. 1. vyd. Praha: Professional Publissing, 2010. s. 68.

složena z Burhánuddína Rabbániho, který stál v jejím čele, Ahmada Šáha Masúda a Abdula Rašída Dostúma. Do konce srpna 1998 se Tálíbánu podařilo získat pod kontrolu 90 % země. Ke své strategii na ovládnutí území využíval Tálibán i náboženské představitele. Násilí používali, jestliže selhaly veškeré mírové prostředky. Tato strategie byla úspěšná a v některých případech přešli na stranu Tálíbánu i vůdci mudžahedínů.

### **3.1.1 Vláda Tálíbánu**

Od roku 1998 se stal Tálibán nejdůležitější politickou silou, která ale přinášela zodpovědnost za vytváření politiky. Tálibán v zemi zavedl totalitní stát založený na radikální verzi islámského práva šaría (systém islámského náboženského práva), zpřísněného navíc o některé staré paštunské zvyky. Do čela státu se postavil Muhammad Umar se svými poradci. V zemi byly zavedeny středověké tresty jako veřejné popravy, bičování, ukamenování a utínání končetin. V platnost vstoupila celá řada zákazů. Muži se například nesměli holit, byla zakázána hudba, televize, sportovní zápasy, ženy se musely na veřejnosti zcela zahalovat, nesměly pracovat, chodit samy bez doprovodu a bylo zakázáno vytvářet nebo vlastnit podobizny lidí a zvířat. V této době, bylo běžné, že Tálibán svým vládnutím zdůrazňoval etnikum svých protivníků, kteří byli především Tádžiky, Hazary, nebo Uzbeky, a tím zhoršoval soužití etnických skupin. Spojení mezi Tálibánem a pákistánskou náboženskou pravicí a vládou bylo stále viditelnější a mezinárodní společenství v čele se Spojenými státy zaujímal stále více protitálíbánské postoje. Důvodem byly především etnické čistky, obchod s opiem a ochrana Usáma bin Ládina.<sup>31</sup>

### **3.1.2 Operace „Trvalá svoboda“ v Afghánistánu**

Operace „Trvalá svoboda“ představuje soubor vojenských akcí, které zahájily Spojené státy po celém světě v rámci války proti terorismu. Součástí této války se jako prvním bojištěm v říjnu 2001 stal Afghánistán a stále trvá. Jak uvádí Oskar Krejčí, myšlenka války proti terorismu předpokládá, že rozhodujícím faktorem budou ozbrojené síly a nikoliv zpravodajské služby, nebo sociální programy. V únoru 2003

---

<sup>31</sup> St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, 11. 12. 2006, last modified on 13. 11. 2012 [cit. 2012 – 11 – 18]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/T%C3%A1lib%C3%A1n>>.

podepsal prezident Spojených států Bush ml. „Národní strategii boje proti terorismu“, která stanovila nové cíle. Porazit teroristy a jejich organizace. Zamezit financování ukrývajících se teroristů a jejich podporu. Omezit podmínky, které se teroristé snaží využít. Chránit zájmy Spojených států doma i v zahraničí.<sup>32</sup>

Afghánistán se stal bojištěm války proti teroru z toho důvodu, protože se podařilo prokázat, že al-Káida stála za přípravou a provedením útoků z 11. září 2001 přičemž samotný vůdce al-Káidy Usáma bin Ládín se spolu s dalšími spolupracovníky ukrývají v Afghánistánu. Tálibán byl vyzván k jejich vydání, ale odmítl. O spojení Tálibánu a al-Káidy nebylo pochyb. Od doby, kdy se bin Ládín přesunul na území Afghánistánu, povolil Tálibán al-Káidě vybudovat v jeho zemi velitelství a výcvikové tábory. Po teroristických útocích z 11. září bylo jasné, že pokud Tálibán odmítne vydat Usámu bin Ládína a další teroristy, tak nebude jiné možnosti, než použít ozbrojené síly.

Al-Káida (základna) vznikla na konci 80. let 20. století a její počátky lze spatřovat již v době zahájení okupace Afghánistánu sovětskými vojsky v roce 1979. Značná část jejích členů se totiž rekrutovala z arabských mudžáhidů, kteří v té době bojovali proti okupačním sovětským vojskům. K podpoře al-Káidy se připojil Usáma bin Ládín, který se značnou měrou podílel na jejím financování a organizování pomoci ze sousedního Pákistánu. Po stažení sovětských vojsk, zůstaly v zemi dobře vycvičené a vyzbrojené skupiny mudžahedínů, kterým Usáma bin Ládín nabídl spolupráci v nově vznikající, ryze islámské organizaci. Došlo tak ke kuriózní situaci, kdy se mnohdy americké zbraně obrátily proti Američanům.<sup>33</sup>

Samotné bojové operace ze strany Spojených států a Velké Británie byly započaty bombardováním letectvem a střelami s plochou dráhou letu v říjnu 2001. Pozemní operace skončily obsazením Kábulu a Kandaháru, v listopadu a v prosinci téhož roku byl dobyt jeskynní komplex Tora Bora, kde se podle zpravodajských informací měl ukrývat Usáma bin Ládín, kterému se podařilo uprchnout.<sup>34</sup> Na konci roku 2001 bylo v Radě bezpečnosti rozhodnuto o vytvoření Mezinárodní jednotky pro podporu bezpečnosti (ISEF) v Afghánistánu, kterou tvořily jednotky ze 17 států, kde získalo rozhodovací roli NATO. Při operacích v Afghánistánu nabídlo pomoc celkem 136 států, ale podařilo se od nich získat pouze 1,8 miliardy dolarů. Z toho důvodu se nedaří realizovat obnovu a modernizaci Afghánistánu. Klidnému rozvoji

<sup>32</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. Praha: Professional Publissing, 2009. s. 306.

<sup>33</sup> St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, 11. 12. 2006, last modified on 13. 11. 2012 [cit. 2012 – 11 – 18]. Dostupný z: WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Al-K%C3%A1ida>>.

<sup>34</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. Praha: Professional Publissing, 2009. s. 306.

a budování společnosti brání svými vojenskými akcemi svržený Tálibán i Al-Káida, kteří svoje bojové aktivity financují z vývozu opia.<sup>35</sup>

Rada bezpečnosti OSN vydala rezoluce 1368 a 1373, které se ale týkaly terorismu a ne bezprostředně Afghánistánu a ani jedna z nich nezmiňovala možnost použití vojenské síly proti státu. Před začátkem války v Afghánistánu nebyla přijata žádná další rezoluce, která by tuto problematiku řešila. Rada bezpečnosti vyjádřila podporu ke změně vlády až v rezoluci 1378 ze 14. listopadu 2001, tedy více než měsíc po zahájení vojenských operací. Z tohoto důvodu se nedá jednoznačně říci, že by Rada bezpečnosti souhlasila s válkou v Afghánistánu. Jistá podpora použití síly je však viditelná v obou rezolucích ze září 2001, kdy Rada bezpečnosti mluvila o boji proti terorismu všemi prostředky a kdy také podpořila potrestání viníků za 11. září 2001

Americká administrativa vycházela z toho, že ve svém důsledku al-Káida i Tálibán představovaly ohrožení národní bezpečnosti. Jestliže by al-Káida nebyla zničena, mohla by podniknout další útoky na americké ambasády nebo americké občany v zahraniční či v samotných Spojených státech. Tato hrozba byla v září 2001 hodnocena jako velice pravděpodobná a reálná. Zvažovala se i taková možnost, že by teroristé mohli disponovat zbraněmi hromadného ničení, dokonce i jadernými zbraněmi. Pokud by taková situace nebo informace byla zjištěna, nebo by nastala, šlo by bezesporu o ohrožení životních a pravděpodobně i existenciálních zájmů pro Spojené státy. Nic takového se v té době nepotvrdilo nebo chyběly důkazy.

### 3.1.3 Vojenské a politické aspekty intervence

7. října 2001 veřejně oznámil George W. Bush zahájení války. Jako vojenský cíl uvedl ukončení využívání Afghánistánu jako teroristické základny. Dále deklaroval, že je třeba zasáhnout proti vojenským schopnostem tálibánského režimu. Jedním z nejdůležitějších cílů však bylo zajetí nebo zabití Usáma bin Ládina a dalších členů al-Káidy. Za hlavní politický cíl považoval prezident vyhnání teroristů z Afghánistánu a státům, které v minulosti terorismus podporovaly, vzkázal, že by měly změnit svůj přístup<sup>36</sup>. Bezprostředně po zahájení války začala americká administrativa přehodnocovat priority a upřednostnila pád režimu před odstraněním Usáma bin Ládina,

<sup>35</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. Praha: Professional Publissing, 2009. s. 307.

<sup>36</sup> BUSCH, G. W.: *Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps and Taliban Military Installations in Afghanistan* [online]. 2001. [cit. 2012-11-21]. Dostupný z: WWW: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=65088&st=&st1=#axzz1IK2Gilbn>>.

protože jeho odstranění by neznamenal ukončení války. Nekladly si za cíl vybudovat demokratickou společnost v Afghánistánu, ale usilovaly pouze o spřátelený režim. Po obsazení hlavního města Kábulu, bylo třeba zajistit podpoření samosprávy a zajištění bezpečnosti a stability. Po celou dobu konfliktu tak probíhá politická, vojenská a rekonstrukční kampaň. Z vojenského hlediska usilují Spojené státy a jejich spojenci o to, aby se Afghánistán zbavil Tálibánců i teroristů a zároveň se v rámci politické kampaně snaží vybudovat bezpečný a fungující stát.

Dne 1. května 2011 oznámil americký prezident Barack Obama v přímém přenosu televizní stanice CNN, že byl bin Ládín zabit týmem zvláštních amerických sil při cílené operaci ve svém velkém luxusním domě u Abbottábadu. Smrt Usáma Bin Ládina byla přivítána některými Američany s radostí. Po oznámení Baracka Obamy o jeho smrti, vyšli do ulic New Yorku a Washingtonu D. C. lidé, kteří se radovali ze smrti teroristy, který strávil dvacet let svého života plánováním teroristických činů namířených proti americkým občanům.

Válka v Afghánistánu tedy byla jednoznačně důsledkem teroristických útoků a neochoty Tálibánu vydat Usámu bin Ládina a další důležité členy al-Káidy. Celkově byla vnímána jako odpověď na teroristické útoky a začala v době, kdy vrcholila solidarita a podpora z celého světa. Zahájení samotné operace předcházela rezoluce Rady bezpečnosti OSN, která vycházela ze skutečnosti, že Afghánistán nenapadl Spojené státy, ale deklarovala zodpovědnost Talibánu, že umožnil, aby bylo území Afghánistánu zneužito jako základna mezinárodního terorismu pro operace al-Káidy. Rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN nebylo reakcí na přímou agresi, ale vycházelo z principu odpovědnosti. Takto odsouhlasená rezoluce byla přijata jako základ legálnosti vojenského zásahu za 11. září. 2001 a nebylo třeba dalšího zmocnění k použití „všech nezbytných prostředků“.

### **3.2 Operace „Irácká svoboda“ v Iráku**

Po nástupu nové administrativy ve Spojených státech, reprezentované prezidentem G. W. Bushem a ministrem obrany D. Rumsfeldem, zesílil tlak na vojenské svržení režimu Saddáma Husajna. Nedlouho po 11. září 2001 nastala etapa přípravy vojenského řešení iráckého problému, kde byla zdůrazněna nezbytnost svržení iráckého režimu ihned po porážce Tálibánu v Afghánistánu. Vznikly dvě samostatné pracovní skupiny, které měly za úkol najít spojení mezi Irákem a al-Káidou a shromažďovat



údaje, které by bylo možno použít ke zdůvodnění války v Iráku.<sup>37</sup> Argumenty, které byly použity pro tuto potřebu, hovoří o dvou zásadních tezích. První tezí bylo tvrzení, že Saddám Husajn byl zapleten do teroristických útoků, protože útok z 11. září 2001 byl příliš sofistikovaný, než aby jej mohla provést teroristická skupina bez podpory nějakého státu. Druhou tezí byla argumentace, že Irák vlastní nebo vyrábí zbraně hromadného ničení a to včetně zbraní jaderných a chystá se je použít proti Spojeným státům a jeho spojencům.<sup>38</sup>

Po obsazení Afghánistánu prezident G. W. Bush ve Zprávě o stavu Unie z ledna 2002 definoval státy Severní Koreu, Írán a Irák jako osu zla, která má za cíl ohrožit světový mír tím, že se snaží získat zbraně hromadného ničení a dodat je teroristům. V situaci, kdy zpravodajské služby Spojených států informovaly prezidenta o zprávách, že se Irák snaží nakoupit uran v Africe a že existují důkazy o propojení Iráku s al-Káidou, schválil Kongres Spojených států prezidentem navrženou rezoluci o použití síly proti Iráku. Jako oficiální důvod k válce bylo uvedeno, že Irák v rozporu s rozhodnutím Rady bezpečnosti OSN vlastní nebo vyrábí zbraně hromadného ničení a to včetně zbraní jaderných. Inspektoři OSN však tuto skutečnost nepotvrdili. Spojené státy se snažily získat mandát k vedení války proti Iráku, ale v Radě bezpečnosti se proti postavilo nejen Rusko a Čína, ale i Francie a Německo. Poslední pokus vyřešit situaci diplomatickou cestou učinily Spojené státy na půdě Rady bezpečnosti 17. března, kde také možnost přijetí rezoluce definitivně padla. Americký prezident učinil také poslední pokus a oznámil Saddámovi Husajnovi ultimátum, aby do 48 hodin opustil Irák. Ten ultimátum odmítl a 20. března byla zahájena operace „Irácká svoboda“. Cílem bylo odzbrojení Iráku a sesazení Saddáma Husajna. Na zahájení operace se podílela tzv. „koalice ochotných“, což byly vojenské síly Spojených států, Velké Británie, Austrálie a Polsko. Různě pojatou podporu získaly Spojené státy celkem od 34 států.<sup>39</sup>

Útok začal bombardováním strategických cílů a následovala invaze pozemních vojsk od jižní a jihozápadní hranice. Letecké údery směřovaly také na místa, kde se měl nacházet Saddám Husajn a jeho synové. Po dobytí města Tikrít, které bylo rodným městem Saddáma Husajna, bylo v Iráku prakticky dobojováno. Americké velitelství oznámilo 9. dubna 2003, že vláda Saddáma Husajna ztratila kontrolu nad Bagdádem a režim padl. V ulicích iráckých měst propuklo nadšení a oslavy. Konec bojových

---

<sup>37</sup> EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 254-255.

<sup>38</sup> EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 255-256.

<sup>39</sup> KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. 2. vyd. Praha: Professional Publissing, 2009. s. 309 – 310.

operací oznámil prezident Bush 1. května 2003, čímž začala fáze stabilizace a rekonstrukce země.

Řízením země do doby, než bude utvořena nová irácká vláda, byl pověřen Paul Bremer. Ve svém nařízení rozhodl 23. května 2003 o propuštění okolo 400 000 vojáků a policistů. Dále byla rozpuštěna armáda, ministerstvo obrany a informací, bezpečnostní služby a soudy. Toto rozhodnutí mělo negativní následky v podobě vzniku náboženských milic a ozbrojených povstaleckých skupin, které se vyhýbaly přímým střetům, ale měly způsobovat škody a stálou opotřebovací kampaní vyčerpávat přímo invazní síly nebo zdroje určené k jejich udržování. Ozbrojení bojovníci narušovali infrastrukturu zajišťující vodu, elektřinu a ropu. Cílem bylo vyčerpávat okupační jednotky, ale i zastrašit případné kolaboranty, a také přesvědčit obyvatelstvo, že nová správa není schopná prostor ovládnout, natož mu vládnout. Při hledání nejvyšších představitelů režimu Saddáma Husajna došlo při přestřelce k likvidaci jeho dvou synů a později, 13. prosince téhož roku, byl chycen Saddám Husajn blízko města Tikrít. Saddám Husajn byl odsouzen k trestu smrti, který byl vykonán 30. prosince 2006.<sup>40</sup>

Proces demokratizace v Iráku je daleko složitější než samotný válečný konflikt. Dlouho upřednostňovaná arabská sunnitská menšina, která se těšila velkým privilegiím ze strany Saddáma Husajna, byla nahrazena utlačovanou šíitskou většinou spolu s Kurdy, a tím přišla o svá výsadní postavení. I to byl jeden z dalších důvodů, proč vznikaly povstalecké skupiny a náboženské násilí. Do Iráku se také stáhli teroristé ze sunnitských arabských států, které přilákala vidina možnosti vést svatou válku proti křesťanským a židovským agentům, kteří podle jejich názoru chtějí vyplnit jejich území a útočit na jejich víru. Nejznámějším z těchto cizinců byl terorista abů Músa Zarkáví, který je považován za strůjce největších útoků v Iráku a který nechvalně proslul únosy a brutálními popravami přenášenými po internetu. Dalším nechtěným vedlejším účinkem války je pro Spojené státy rostoucí regionální vliv Iránu, který využívá vazeb vytvořených díky iráckým exulantům, kteří v současné době tvoří elitu v Iráku. Je zřejmé, že přítomnost koaličních vojsk brání případnému rozdělení Iráku na sunnitskou, šíitskou a kurdskou část a že na sebe musí vzít Spojené státy morální odpovědnost za vytvoření mírumilovného a přiměřeně demokratického Iráku.<sup>41</sup>

---

<sup>40</sup> St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, [online]. 11. 12. 2006, last modified on 13. 11. 2012 [cit. 2012 – 11 – 18]. Dostupný z: WWW: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka\\_v\\_Ir%C3%A1ku](http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_v_Ir%C3%A1ku)>

<sup>41</sup> ALBRIGHTOVÁ, M. *Mocní a všemohoucí: úvahy o Bohu, Americe a mezinárodních vztazích*, Praha: Práh, 2006. s. 182 – 189.

### 3.2.1 Bezpečnostní, politické a ekonomické aspekty intervence

Základním dokumentem a reakcí na teroristické útoky z 11. září 2001 se stala nová bezpečnostní politika pod označením Strategie národní bezpečnosti ze 17. září roku 2002. Strategie národní bezpečnosti, označovaná jako Bushova doktrína, jasně manifestovala odhodlání Spojených států postupovat v případě potřeby samostatně.

Stoupenci války v americké administrativě považovali režim Saddáma Husajna za naléhavou bezpečnostní hrozbu, která má ekonomický, vojenský a politický rozměr. Vycházeli ze zkušeností z přelomu 80. a 90. let, kdy se režim pokoušel ovlivňovat cenu ropy na světových trzích. Za předpokladu, že se na neprozkoumaném území v Iráku objeví nová naleziště ropy, Saddám Husajn by si mohl vynucovat ústupky pod hrozbou zvyšování cen ropy, a tím vyvolat hrozbu pro ekonomickou stabilitu USA a dalších zemí. V daném okamžiku nešlo o bezprostřední a naléhavou hrozbu, ale o hrozbu z dlouhodobého a střednědobého hlediska.<sup>42</sup>

Důvody pro vojenské svržení Saddáma Husajna byly spatřovány i v tom, že se choval jako hazardér, který rozehrává nebezpečné hry a neuvědomuje si jejich dopad. Jeho snaha o získání jaderných zbraní měla mít tři hlavní cíle: ovládnutí arabského světa, zničení Izraele a potrestání Spojených států. Tyto argumenty nebyly postaveny na faktech, ale vycházely z představ, co by mohlo nastat, kdyby se na Irák nezaútočilo. Tato příprava na válku byla výsledkem politické konstrukce. V názvu operace bylo záměrně použito slovo svoboda, protože se věřilo, že správné morální a politické zdůvodnění zvyšuje vojenskou účinnost válečné akce.<sup>43</sup>

V souvislosti s politickými příčinami války se objevuje i snaha o demokratizaci v samotném Iráku tím, bude svržen totalitní režim a ukončeno utrpení iráckého lidu. To by mělo vést k rozšíření demokracie i mezi ostatní státy v oblasti. Tato snaha vychází z tradičních demokratických hodnot, na kterých je založená americká společnost.

Jako protiváha těmto ušlechtilým myšlenkám stojí argumenty, které hovoří o snaze Spojených států o upevnění vojenské pozice v regionu a o nerušený přístup a kontrolu ropného bohatství země. Jak uvádí N. M. Ahmed, americká politika *změny režimu* se nezakládá ani tak na humanitárních cílech, jako spíše na snaze nahradit již

---

<sup>42</sup> EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 256.

<sup>43</sup> EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 271.

politicky *neužitečný* Saddámův režim režimem jiným, třeba i opět totalitním, který by však více *vyhovoval* americkým zájmům.<sup>44</sup>

Pozice Spojených států na světovém ropném trhu byla přibližně do roku 2000 monopolní, což potvrzoval i fakt, že byly transakce prováděny v americké měně. Koncem roku 2000 se však situace změnila a klíčoví producenti ropy, jako byly Irák, později Irán, Venezuela a Rusko, přešli na obchodování v měně eurozóny. Ahmed ve své publikaci uvádí, že změnou iráckého režimu by Spojené státy mohly získat kontrolu nad druhými největšími zásobami ropy na světě a získat zpět své dominantní postavení. Z tohoto důvodu nebylo v zájmu Spojených států v souvislosti s válečným konfliktem poukazovat na ropu, ale na bezpečnostní hrozbu, kterou spatřovali v režimu Saddáma Husajna.<sup>45</sup>

---

<sup>44</sup>AHMED NAFEEZ, M. *Behind the war on terror: Western secret strategy and the struggle for Iraq*. Forest Row: Clairview 2003. s. 225-226.

<sup>45</sup>Tamtéž, s. 224-242.

## 4. Bushova administrativa

Světová politika je tvořena lidmi a ani americká politika není výjimkou. Na vytváření zahraniční politiky Spojených států je zajímavý vliv zájmových skupin. Jedna z nejsilnějších je skupina zastupující zbrojní a ropný průmysl. Propojení politiky s tímto businessem a spojení s ideologií neokonzervativců, v podobě osob Dicka Cheneyho nebo Donalda Rumsfelda, je zřejmé od počátku Bushova funkčního období a mělo zásadní vliv na vytváření zahraniční politiky.

Po volebním vítězství G. W. Bushe a po nástupu D. Rumsfelda na pozici ministra obrany, zesílil tlak na vojenské svržení režimu Saddáma Husajna. Dominantní vliv získali neokonzervativci v administrativě po teroristických útocích z 11. září. Od této události nastává etapa příprav na vojenské řešení iráckého problému. Stoupenci neokonzervatismu R. Kagan a W. Kristol zveřejnili po teroristických útocích článek „Správná válka“, ve kterém zdůraznili nezbytnost svržení iráckého režimu ihned po porážce Tálibánu v Afghánistánu.<sup>46</sup>

### 4.1 Strategie národní bezpečnosti

Strategie národní bezpečnosti nebo také Bushova doktrína, deklaruje odhodlání Spojených států postupovat v případě potřeby samostatně. Přestože uznává respekt k úsudkům a názorům partnerů, ponechává rozhodnutí na Spojených státech.

*„Spojené státy budou neustále usilovat o získání podpory mezinárodního společenství, ale nebudeme váhat jednat samostatně, pokud to bude nutné, k uplatnění našeho práva na obranu preemptivním jednáním proti teroristům, abychom jim zabránili v ohrožování našeho lidu a naší země<sup>47</sup>.“*

Ve skutečnosti jsou pod tímto jednáním zahrnuty i údery preventivní, které deklarují zabránit teroristickým organizacím a státům, jež je podporují, získat zbraně hromadného ničení. *„Ve jménu zdravého rozumu a sebeobrany, Amerika bude jednat vůči vznikajícím hrozbám ještě dříve, než se plně zformují.<sup>48</sup>“*

<sup>46</sup> EICHLER, Jan. *Terorismus a války na počátku 21. století*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 254-255.

<sup>47</sup> Přeloženo z: The White House: President G. W. Bush. *National Security Strategy: III. Strengthen Alliances to Defeat Global Terrorism and Work to Prevent Attacks Against Us and Our Friends*. [online]. [cit 2013-01-18]. Dostupný z: WWW: <<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss3.html>>.

<sup>48</sup> Tamtéž.

## 4.2 Neokonzervatismus

Neokonzervatismus je politickým a myšlenkovým proudem, který předpokládá, že vnitřní charakter režimu zásadně ovlivňuje vnější chování státu. Povaha režimu je tak základním organizačním principem politiky státu, ať už domácí či zahraniční. Dalším znakem je patriotismus a nedůvěra k efektivnosti mezinárodního práva. Nedůvěra k institucím pramení z přesvědčení, že mezinárodní právo je příliš slabé na to, aby dokázalo patřičně reagovat a vymáhat pravidla a mírnit agresí.<sup>49</sup>

Kořeny neokonzervativního politického proudu či ideového politického bloku, jak je pojmenoval Oskar Krejčí<sup>50</sup>, se vyznačovaly silnou nenávisí ke komunistické, ale také liberální ideologii, která s komunismem sympatizovala.<sup>51</sup>

Po ukončení studené války se neokonzervativci snažili o podporu demokracie ve světě, která by měla být součástí amerického národního zájmu. Deklarovali, že šíření demokracie a lidských práv je správné z morálního hlediska, ale i výhodné. Reakcí tedy bylo vytvoření nové koncepce americké zahraniční politiky, kde prosazovali pozici globálního hegemona, která měla zajistit, aby nepřišly o moc, kterou Spojené státy získaly během studené války.<sup>52</sup>

Neokonzervatismus se také vyznačuje tím, že velice silně podporuje myšlenku použití vojenských prostředků k prosazení národních zájmů. Tedy pro šíření demokracie ve světě a k prosazení změny režimů. Ve své knize se S. A. Warshaw rozepisuje o značném vlivu Dicka Cheneyho na prezidenta G. W. Bushe a na události, které předcházeli operaci „Irácká svoboda“, popisuje jako „spoluprezidentství“.<sup>53</sup> Autor v této knize uvádí, že to byl Dick Cheney, kdo před teroristickými útoky prověřoval možnost vojenské intervence do Iráku a vytvořil skupinu pracovníků podobně smýšlejících, kteří zaujali vysoká postavení v Bushově administrativě. Patřil mezi ně Donald Rumsfeld, Paul Wolfowitz, Lewis Libby a John Bolton. Všichni zúčastnění v této skupině po útocích z 11. září vyhledávali spojitosti s al-Káidou, která podle Wolfowitze nemohla uskutečnit tak sofistikovanou teroristickou akci bez finanční pomoci Iráku. D. Rumsfeld zase nechtěl promarnit příležitost svržení režimu v Iráku jako v roce 1991.<sup>54</sup>

<sup>49</sup> FUKUYAMA, F. *After the Neocons: America at the crossroads*. London: Profile Books, 2006. s. 7.

<sup>50</sup> KREJČÍ, O. *Americký konzervatismus*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1987. s. 45.

<sup>51</sup> Tamtéž, s. 15.

<sup>52</sup> JOCH, R. *Proč právě Irák?: Příčiny a důsledky konfliktu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. s. 105.

<sup>53</sup> WARSHAW, Shirley A. *The co-presidency of Bush and Cheney*. Stanford, Calif: Stanford Politics and Policy, 2009. s. 205.

<sup>54</sup> Tamtéž, s. 205-239.

## **5. Sociologický dotazníkový průzkum**

### **5.1 Dotazníkový průzkum**

Postoj k oprávněnosti intervencí Spojených států do Iráku a Afghánistánu, vyvolává i s odstupem času rozporuplné reakce a argumentace, které jsou do značné míry dány vyhodnocením nebezpečí, které představoval Saddám Husajn a terorismus reprezentovaný al-Káidou.

Provedené dotazníkové šetření je zaměřené na zjištění, zda a jakým způsobem jsou respondenti s těmito důvody seznámeni a do jaké míry se s nimi ztotožňují. Získané údaje by měly po vyhodnocení přinést konkrétní výstupy, které by mohly potvrdit, či vyvrátit znalost této problematiky, případně přinést nějaké nové impulsy, či zjištění.

#### **5.1.1 Cíle dotazníkového průzkumu, metodika zpracování**

Cílem bylo zmapovat míru znalostí a názory místních obyvatel směrem k problematice intervencí Spojených států amerických do Iráku a Afghánistánu. Dostatečnost či nedostatečnost informací o těchto konfliktech. Konkrétní pozitivní nebo negativní postoje k těmto událostem a další. Důležitou částí vyhodnocení dotazníkového šetření by mělo být porovnání a zhodnocení výsledků formou komentářů, grafů a tabulek zjištěných u obyvatel Jihočeského kraje.

Základní soubor byla dospělá populace Jihočeského kraje starších 18 let. Výběrový soubor je vytvořen zejména prostřednictvím osobních kontaktů, dále pak rozšířen o osoby jim příbuzné nebo známé. Při výběru respondentů bylo zohledněno, aby obsahoval respondenty různého pohlaví, věku a úrovně vzdělání. Je otázkou, do jaké míry tento postup ovlivnil výsledky dotazníkového průzkumu. Přínosem bylo, že zaručil seriózní přístup ke zpracování dotazníků a jejich poměrně vysokou návratnost. Respondenti v počtu 100 osob vyplňovali dotazníky (viz příloha č. III.) sami a vyplněné byly vráceny prostřednictvím mailu, faxu nebo v několika případech i osobně. Z rozsahu a pojetí šetření je zřejmé, že získané výsledky nemohou být dostatečně reprezentativní. To však nebylo a ani nemohlo být základním účelem provedeného šetření. Nicméně i tento omezený počet respondentů představuje určitý

vzorek místní populace a získané výsledky byly velice zajímavé. Otázky byly cíleně voleny uzavřené i otevřené, umožňující vyjádření subjektivního názoru respondentů.

Při zpracování vlastního obsahu dotazníku, bylo nutno vycházet z určité analýzy současné demografické, kulturní, sociálně ekonomické situace obyvatelstva žijícího na území Jihočeského kraje.

## 5.2 Výsledky a diskuse

### 1) *Jste si vědomi skutečnosti, že se po ukončení studené války zapojily Spojené státy americké do ozbrojených konfliktů v Iráku a v Afghánistánu?*

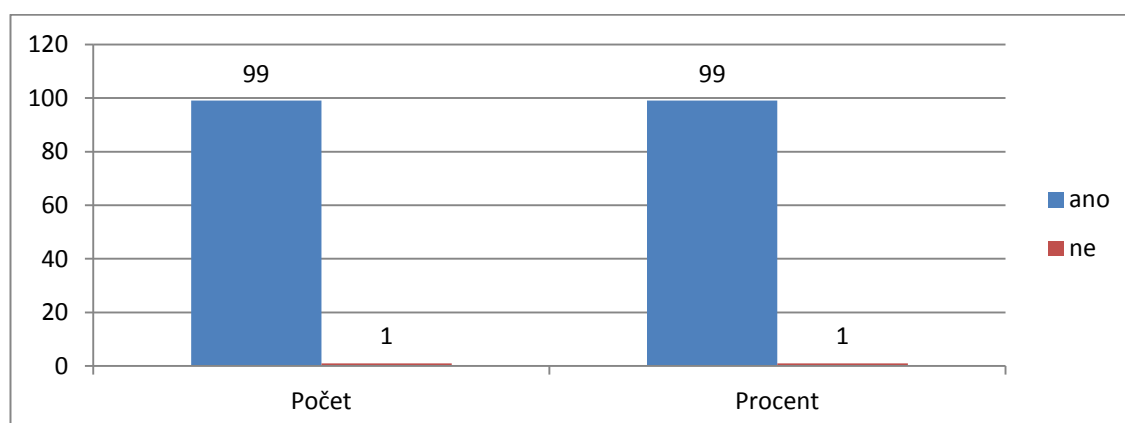
Cílem této otázky bylo zjistit, zda je či není respondentům známo, že se Spojené státy americké angažovaly v těchto ozbrojených konfliktech.

**Tabulka 1**

Odpověď	Počet	Procent
ano	99	99
ne	1	1

Ze zjištěných poznatků lze odvodit, že naprostá většina respondentů si je vědoma skutečnosti, že se Spojené státy americké zúčastnily těchto válečných konfliktů. Výsledek však může být zkreslen tím, že k vyplnění dotazníku svolili zejména ti respondenti, kteří o této problematice mají nějakou povědomost. Deset z původně oslovených respondentů ovšem prohlásilo, že se o problematiku nezajímají a že dotazník vyplňovat nebudou. Jsem si vědom skutečnosti, že oslovením dalších respondentů mohlo dojít ke zkreslení získaných výsledků, protože se lze důvodně domnívat, že většina původně oslovených respondentů by zvolila odpověď „ne“.

**Graf 1**





## 2) Z jakých médií jste získal informace o konfliktech v Iráku a Afghánistánu?

Otázka úzce navazuje na předchozí a zjišťuje, jaké informační zdroje využívají obyvatelé Jihočeského kraje k získání informací o dění v Iráku a Afghánistánu. Respondenti většinou označili 2 a více informačních zdrojů.

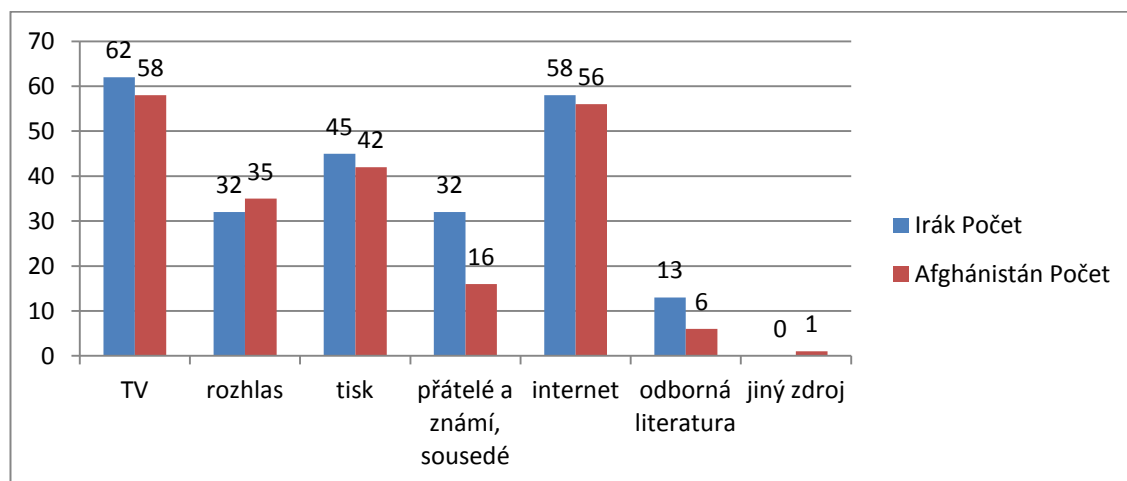
**Tabulka 2**

Odpověď	Irák	Afghánistán
	Počet	Počet
TV	62	58
rozhlas	32	35
tisk	45	42
přátelé a známí, sousedé	32	16
internet	58	56
odborná literatura	13	6
jiný zdroj	0	1

Z výsledku je zřejmé, že nejvyužívanějším informačním zdrojem respondentů je televize, internet, tisk a rozhlas. Tyto výsledky celkem odpovídají předpokladům, protože medializace válečných konfliktů například ze strany televizní stanice CNN, která se díky živým záběrům noční protiletadlové palby z Bagdádu stala přes noc jedním z nejsledovanějších zpravodajství na celé planetě.

Jako překvapující se ukázalo zjištění, že poměrně velký počet respondentů získává informace prostřednictvím přátel, známých a odborné literatury. Počet respondentů, kteří uvedli tyto zdroje informací, jsou dvojnásobné u Iráku. Jako velice ceněný zdroj informací je uveden příslušník provinčního rekonstrukčního týmu, který působil na základně „Shank“ v provincii Lógar na základě rezoluce OSN č. 1386 z roku 2001 v rámci mise ISAF NATO uvedený pod jiným zdrojem.

**Graf 2**



**3) Měly Spojené státy při ozbrojeném zásahu v Iráku (Pouštní bouře) mandát OSN? Měly tento mandát i při druhém zásahu v Iráku (Irácká svoboda)? Měly mandát OSN i v Afghánistánu (Trvalá svoboda)?**

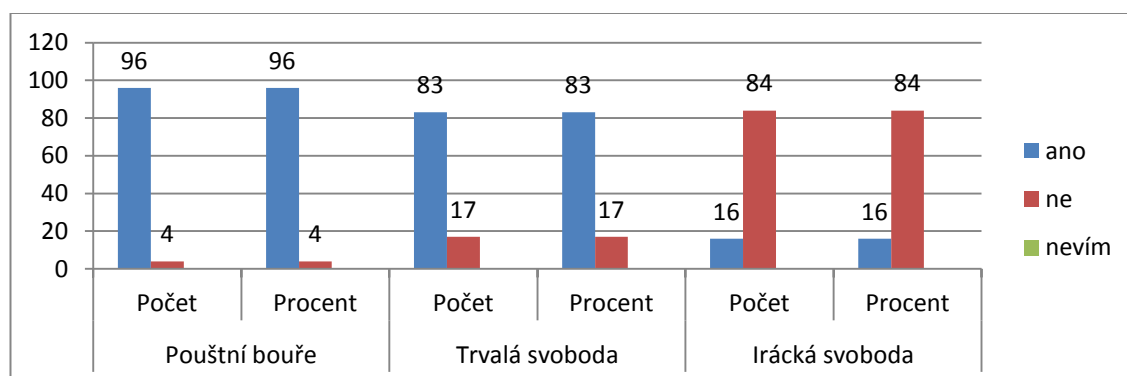
Vyhodnocení této otázky má za cíl poskytnout informaci o tom, zda si dotazovaní uvědomují, že došlo k vojenským operacím, které nebyly zaštitěny mandátem OSN. Otázka byla volena tak, aby v případě pozitivní odpovědi dala možnost respondentům vyjádřit se k tomu, proč byl mandát udělen.

**Tabulka 3**

Odpověď	Pouštní bouře		Trvalá svoboda		Irácká svoboda	
	Počet	Procent	Počet	Procent	Počet	Procent
ano	96	96	83	83	16	16
ne	4	4	17	17	84	84
nevím	0	0	0	0	0	0

Zjištěné skutečnosti ukazují na to, že si většina respondentů uvědomuje skutečnost, že před zahájením těchto operací byl udělen mandát OSN k operaci „Pouštní bouře“, a to v 96 případech (tj. 96 %). Jako nejčastější důvod udělení mandátu OSN k této operaci uvedli dotazovaní akt agrese proti svrchovanému státu. Současně poměrně velká skupina respondentů uvedla a to v 83 případech (tj. 83 %), že byl udělen mandát OSN i operaci „Trvalá svoboda“. Zde je třeba konstatovat, že se respondenti přiklonili k akceptaci amerického zásahu v Afghánistánu bez plného zapojení OSN přiznáním práva na sebeobranu po útocích z 11. září. V případě operace „Irácká svoboda“ odpověděli dotazovaní, a to v 84 případech (tj. 84 %), že mandát OSN udělen nebyl. Při vyhodnocení získaných údajů je třeba konstatovat, že se respondenti vyjadřovali k této otázce jednoznačně „ano“ nebo „ne“ a ani jeden nevyužil možnosti „nevím“.

**Graf 3**



**4) Považujete mandát Rady bezpečnosti OSN za podmínku legálního ozbrojeného zásahu na území suverénního státu?**

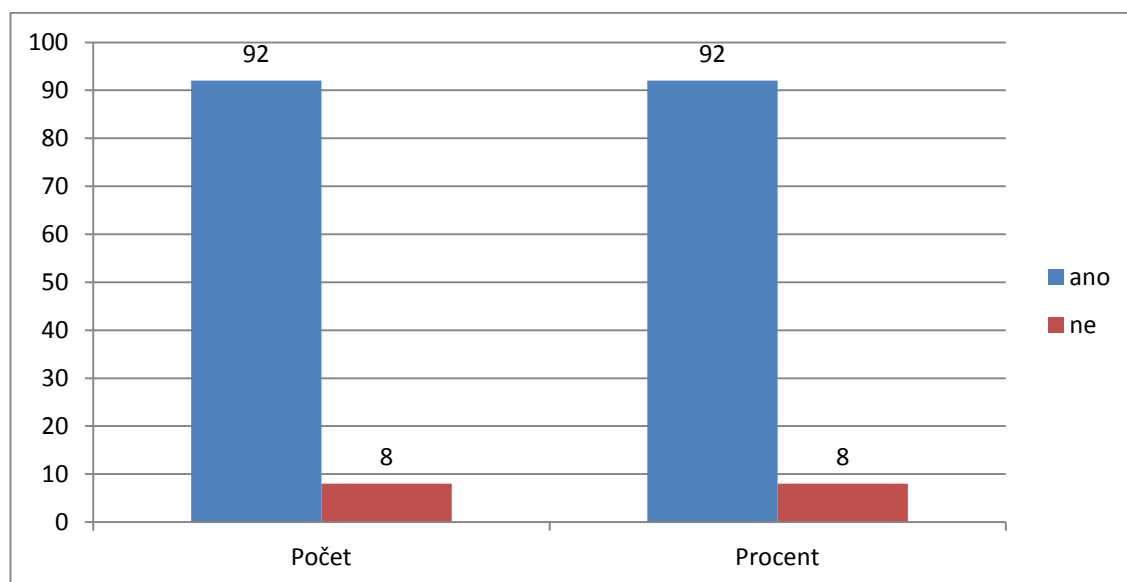
Vyhodnocení této otázky mělo přinést odpověď na to, jaký postoj mají respondenti k ozbrojeným zásahům pod záštitou OSN. Tato otázka v postatě navazuje na otázku předchozí a výstupem vyhodnocení by mělo být zjištění, zda respondenti vnímají rozdílnost pojmů legalita a legitimita při ozbrojeném zásahu. Forma otázky byla zvolena jako uzavřená „ano“ nebo „ne“ s možností doplnit svůj osobní názor.

**Tabulka 4**

Odpověď	Počet	Procent
ano	92	92
ne	8	8

Lze jednoznačně konstatovat, že výrazná většina respondentů, a to v 92 případech (tj. 92 %), svojí odpovědí upřednostňuje v případě ozbrojeného zásahu záštitu v podobě mandátu Rady bezpečnosti OSN a tím i legalitu celé operace. Dotazovaní, kteří odpověděli negativně, a to v 8 případech (tj. 8 %), opětovně uvádějí oprávněnost čili legitimitu práva na sebeobranu vycházející z rezoluce Rady bezpečnosti OSN.

**Graf 4**



5) *Myslíte si, že jsou Spojené státy americké oprávněny hájit své zájmy i formou ozbrojených akcí?*

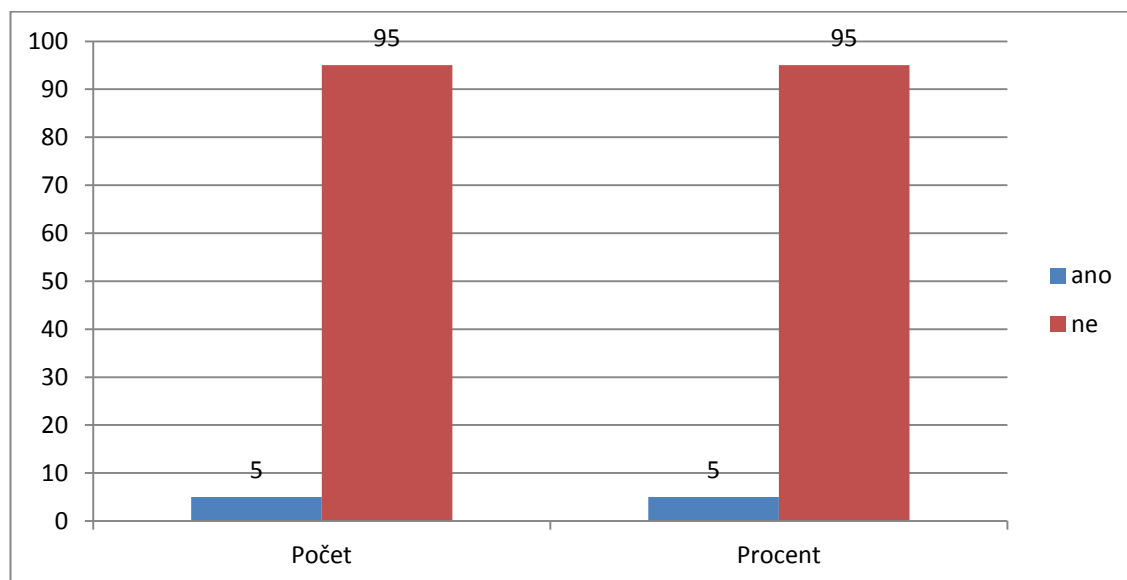
Analýza odpovědí na tuto otázku by měla vytvořit určitý náhled, který mají respondenti na oprávněnost prosazování zájmů Spojených států vojenskou silou. Otázka byla formulována tak, aby v případě kladné odpovědi vyjádřili dotazovaní svůj názor.

**Tabulka 5**

Odpověď	Počet	Procent
ano	5	5
ne	95	95

Z analýzy odpovědí lze vyvodit, že naprostá většina dotazovaných nesouhlasí s tím, aby Spojené státy k prosazování svých zájmů upřednostňovaly vojenskou sílu před diplomacií. Zajímavá je skutečnost, že poměrně malý počet respondentů, kteří deklarují oprávněnost prosazování zájmů Spojených států vojenskou silou, nedokázali specifikovat proč a nevyužili možnosti vyjádřit svůj názor. Zdá se, že jde o subjektivní postoj dotazovaných, který není podložen racionálním důvodem.

**Graf 5**



**6) Souhlasíte s ozbrojeným zásahem Spojených států amerických v Iráku v roce 1990 a 2003 a v Afghánistánu v roce 2001?**

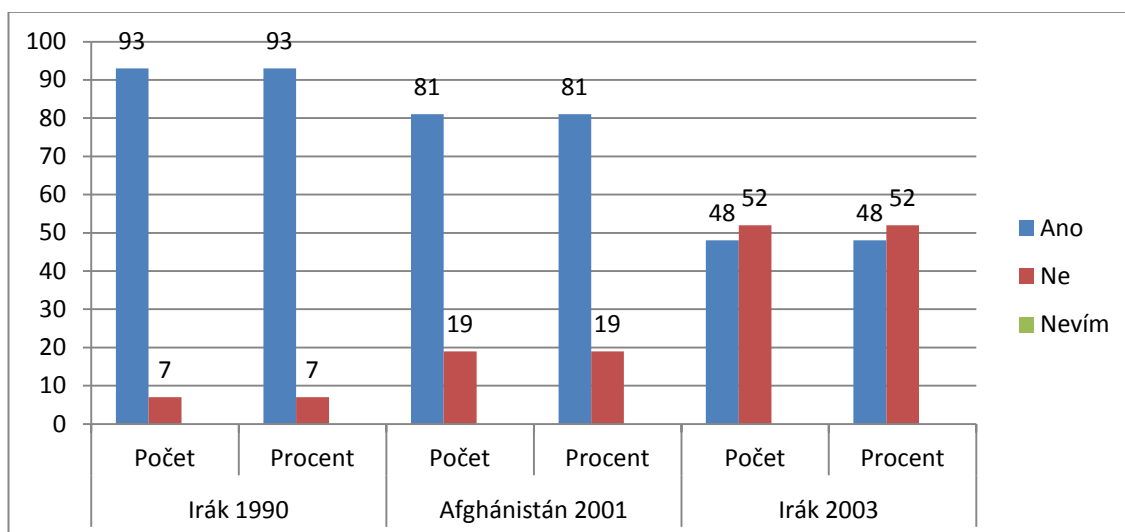
Otázka v podstatě navazuje na otázku č.3, „Ke kterému z uvedených ozbrojených zásahů měly Spojené státy americké mandát OSN“, ale je zaměřena na subjektivní názor, zda se s intervencí ztotožňují nebo s ní nesouhlasí. Možnost „nevím“ byla uvedena pro ty respondenty, kteří nemají vyhraněný názor.

**Tabulka 6**

Odpověď	Irák 1990		Afghánistán 2001		Irák 2003	
	Počet	Procent	Počet	Procent	Počet	Procent
Ano	93	93	81	81	48	48
Ne	7	7	19	19	52	52
Nevím	0	0	0	0	0	0

Při vyhodnocení získaných údajů je třeba konstatovat, že v případě vojenské intervence do Iráku v roce 1990 naprostá většina respondentů uvedla, a to v 93 případech (tj. 93 %), že se zásahem souhlasí. Počet souhlasných odpovědí v případě intervence do Afghánistánu v roce 2001 ukazuje v 81 případech (tj. 81 %) na racionální postoj dotazovaných k válce proti terorismu. V případě intervence do Iráku v roce 2003 vyjádřilo souhlasné stanovisko 48 respondentů (tj. 48 %), kteří zřejmě souhlasí s pádem nedemokratického režimu. Možnosti „nevím“ nevyužil žádný respondent.

**Graf 6**



## 7) *Jaký máte názor na převažující příčinu uvedených konfliktů?*

Tato otázka byla záměrně zvolena jako otevřená, protože umožňuje respondentům vyjádření názoru volnou formou. Z tohoto důvodu bylo nutné zvolit vhodnou formu hodnocení. Největší pozornost byla věnována třem nejčastěji se opakujícím odpovědím. Z dalšího hodnocení je zřejmé, že součet jednotlivých odpovědí je vyšší než 100 a to z toho důvodu, že někteří dotazovaní uvedli více než jednu příčinu.

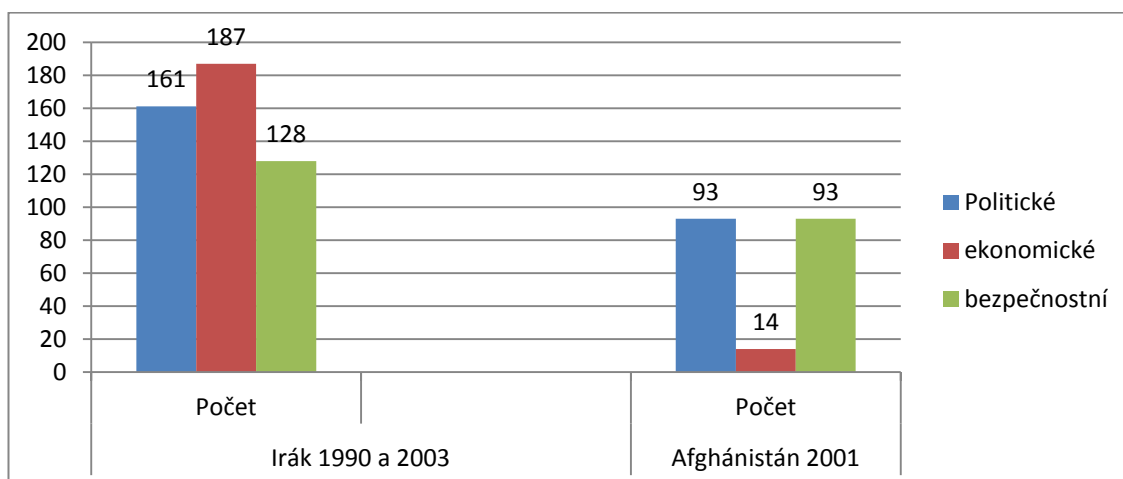
**Tabulka 7**

Odpověď	Irák 1990		Afgánistán 2001		Irák 2003	
	Počet	Procent	Počet	Procent	Počet	Procent
Politické	79	79	93	93	82	82
Ekonomické	91	91	14	14	96	96
Bezpečnostní	68	68	93	93	60	60

U Iráku se nejčastěji, a to ve 187 případech, vyskytla odpověď „ekonomické příčiny“, kde byla zmiňována zejména ropa. Druhou nejčastější odpovědí byly „politické příčiny“, a to ve 161 případech, zejména vliv Spojených států v oblasti. Ve 128 případech se objevila odpověď „bezpečnostní příčiny“, kde respondenti uváděli obsazení Kuvajtu a možnost použití zbraní hromadného ničení. Další odpovědi se vyskytovaly poměrně v malé míře, ale zajímavostí bylo, že v 16 případech uvedli dotazovaní, že příčinou bylo totalitní a autoritářské řízení Iráku Saddámem Husajnem.

U Afgánistánu se nejčastěji, a to v 93 případech, ve stejném počtu vyskytla odpověď „politické příčiny“ a „bezpečnostní příčiny“, zejména spojené s teroristickými útoky a terorismem. Třetím nejčastěji se vyskytujícím názorem, a to ve 14 případech, byly uváděny „ekonomické příčiny“ ve spojitosti s nalezením velkých zásob kovů (lithia, železa, zlata, kobaltu, uranu a mědi). Celkově lze konstatovat, že respondenti většinou uvádějí ekonomické, politické a bezpečnostní příčiny jako hlavní důvody těchto konfliktů.

**Graf 7**



**8) *Myslíte si, že tyto vojenské akce byly (třeba i z dlouhodobého hlediska) přínosem pro ekonomiku Spojených států?***

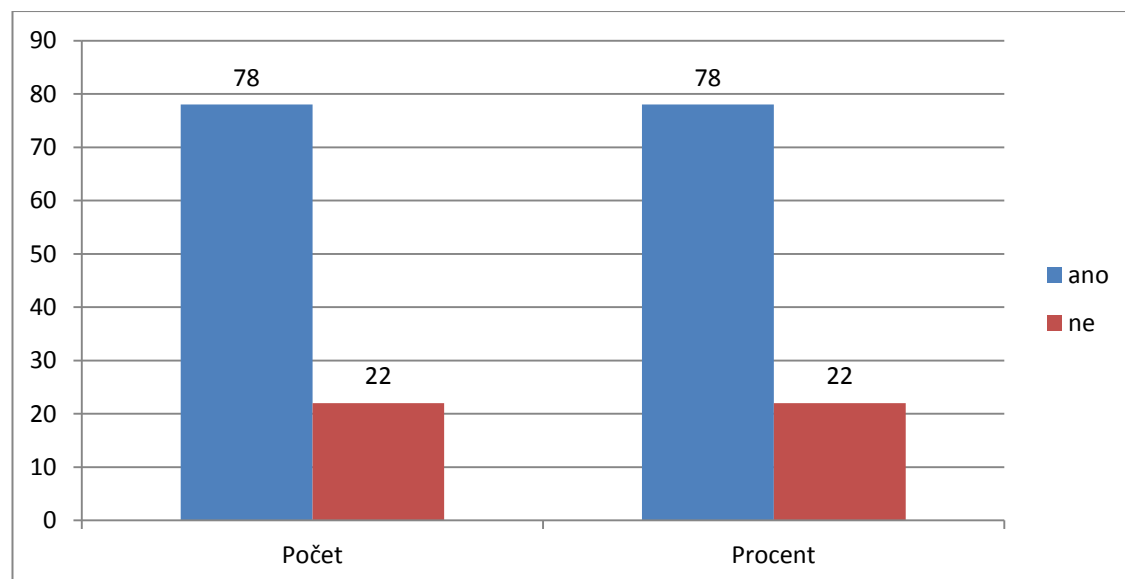
Výstupem vyhodnocení této otázky by mělo být konstatování, zda mají respondenti konkrétní představu o tom, zda jsou válečné operace přínosem pro ekonomiku Spojených států. Dotazovaní měli možnost volby mezi konstatováním „ano“ a „ne“. U možnosti „ano“ jim byla poskytnuta možnost doplnit volnou formou odpověď na otázku „jakým“.

**Tabulka 8**

Odpověď	Počet	Procent
ano	78	78
ne	22	22

Obdobně jako u předchozí otázky nedokázali dotazovaní ve velké většině konkretizovat, proč si myslí, že Spojené státy vydělávají na válečných konfliktech, přestože se v naprosté většině vyjádřili kladně. Zajímavé je, že poměrně malý počet respondentů této možnosti využilo a dokázali shodně specifikovat, že ekonomický přínos pro Spojené státy spatřují v propojení vojenských sil, zbrojních firem, politických struktur a jiných přidružených skupin s mocenskými a komerčními zájmy. V této symbióze zbrojní firmy vydělávají výrobou zbraní a jejím následným prodejem vládě a armádě. Další zisky spatřují v kontraktech, které získávají velké korporace těžbou nerostného bohatství na obsazeném území.

**Graf 8**



9) *Myslíte, že se podařilo po svržení diktatur v Iráku a Afghánistánu zavést fungující demokracii?*

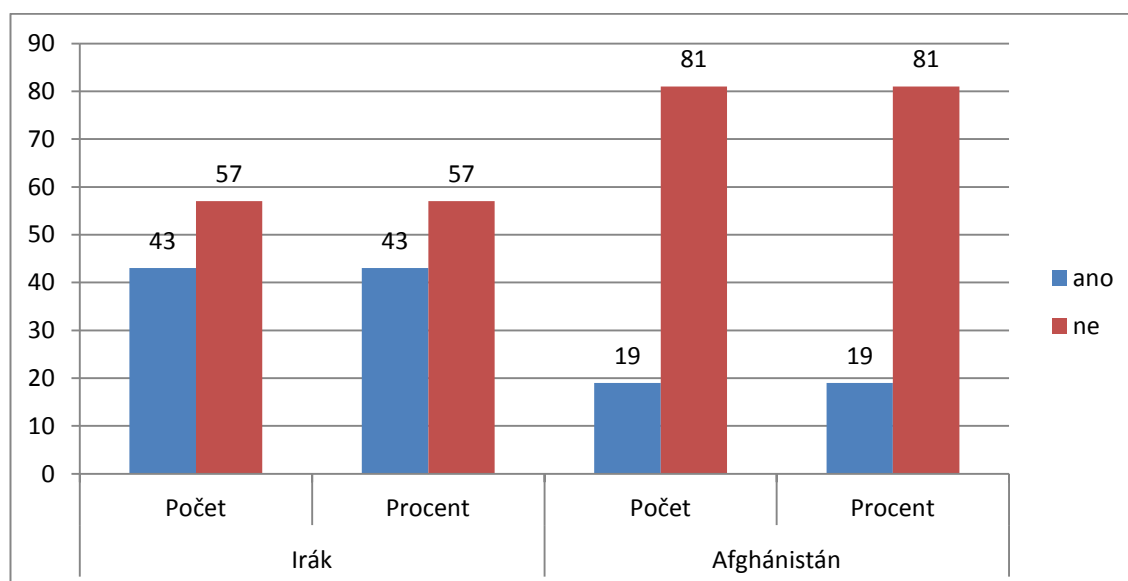
Cílem této otázky bylo zjistit názor respondentů, co si myslí o vývozu demokracie do zemí, které byly zbaveny diktatur, a zda se o demokratizační procesy v těchto zemích zajímají. Forma otázky byla zvolena jako uzavřená „ano“ nebo „ne“ s možností doplnit svůj osobní názor.

**Tabulka 9**

Odpověď	Irák		Afghánistán	
	Počet	Procent	Počet	Procent
ano	43	43	19	19
ne	57	57	81	81

Všichni dotazovaní na otázku odpověděli, ale možnost doplnit svůj osobní názor využilo pouze několik respondentů. Z výsledku šetření je zřejmé, že respondenti více věří demokratizačním procesům, které probíhají v Iráku. U dotazovaných, kteří využili možnosti vyjádřit se, převládá názor, že demokratizace je dlouhodobý proces, který je založen na zavedení právního řádu, protože na tom závisí fungující ekonomika, svobodný a spravedlivý politický systém, rozvoj občanské společnosti a důvěra v policii a soudy. Jako velice zajímavý, ale ojedinělý se jeví názor jednoho dotazovaného, který uvádí, že islám a demokracie jsou dva neslučitelné pojmy. Za zmínku také stojí názor jednoho respondenta, který uvedl, že demokracie v Afghánistánu není možná a proto je třeba zajistit bezpečnostní cíle prostřednictvím autokratické vlády.

**Graf 9**





**10) Myslíte si, že současné vlády v Iráku a Afghánistánu mají podporu většiny obyvatelstva?**

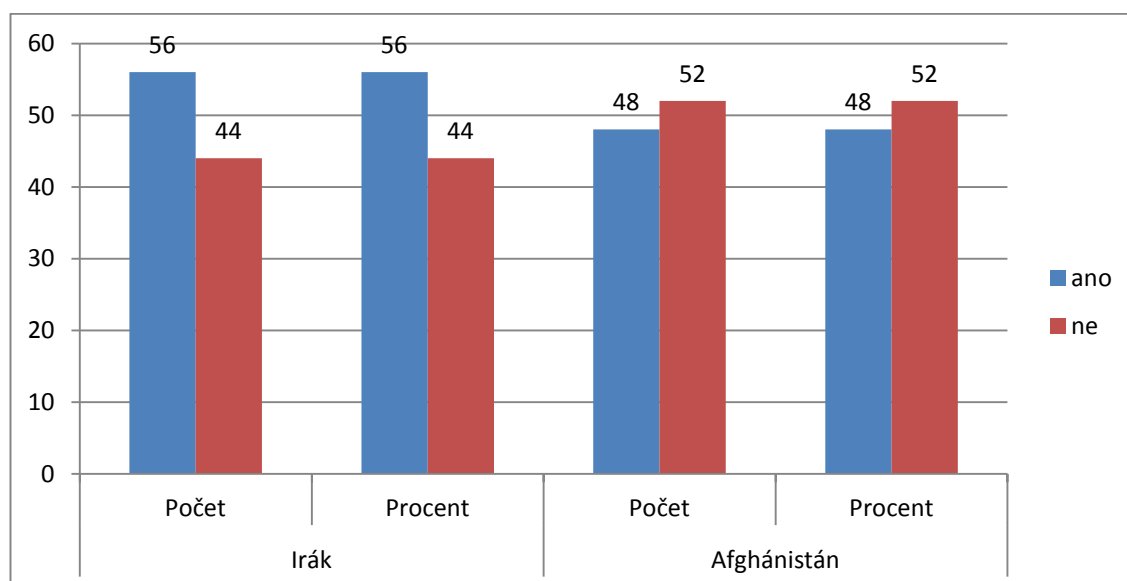
Cílem této otázky bylo zjistit, jestli respondenti sledují politickou situaci v uvedených zemích a zda mají dle jejich názoru současné vlády dostatečnou podporu obyvatelstva k zajištění transformace společnosti. V případě že respondenti vyjádří záporné stanovisko, byla jim dána možnost blíže specifikovat „proč“

**Tabulka 10**

Odpověď	Irák		Afghánistán	
	Počet	Procent	Počet	Procent
ano	56	56	48	48
ne	44	44	52	52

Většina respondentů, kteří odpověděli negativně, shodně uvádí, že podpora vlády v Iráku je větší než vlády v Afghánistánu. To podporují argumentem volebních účastí při posledních parlamentních volbách a pozvolnou ochotou sunnitů v Iráku podílet se na mírovém chodu země. U Afghánistánu respondenti většinou uvádějí, že pokusy o mírové jednání s Tálibánem stále selhávají a jako zásadní problém společnosti uvádějí korupci a nelegální obchod s heroinem. Další důvody, které vedly respondenty k tomu, aby na tuto otázku odpověděli negativně, jsou založeny na bezpečnostním riziku v obou zemích, spojené s odchodem spojeneckých vojsk.

**Graf 10**



**11) Posílily ozbrojené konflikty v Iráku a v Afghánistánu v mezinárodním měřítku mocenské postavení USA?**

Cílem této otázky bylo zjistit, zda si respondenti uvědomují, že jsou Spojené státy světovým mocenským hegemonem a že k udržení této pozice využívají vlivu, kterého mohou dosáhnout i vojenskou silou.

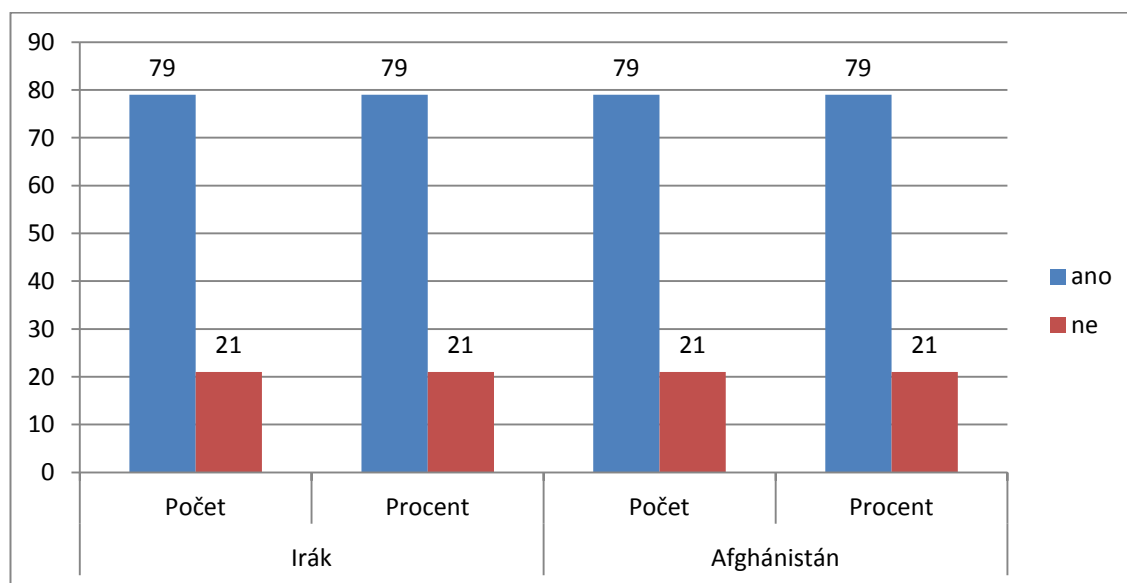
**Tabulka 11**

Odpověď	Irák		Afghánistán	
	Počet	Procent	Počet	Procent
ano	79	79	79	79
ne	21	21	21	21

Z kladných odpovědí vyplývá, že se většina (tj. 79 %) respondentů přiklonila k názoru, že si vojenskými operacemi v uvedených oblastech upevnily Spojené státy své mocenské postavení ve světě. Jako zajímavé se jeví zjištění, že poměrně vysoké procento (21 %) dotazovaných nesouhlasí s názorem, že si Spojené státy své postavení posílily ozbrojenými konflikty.

Otázkou zůstává, zda zadlužené Spojené státy neztrácejí pozici světového hegemonu právě v důsledku vedení nákladných a dlouhých válečných konfliktů v Iráku a Afghánistánu.

**Graf 11**



**12) Myslíte si, že přírodní bohatství bylo důvodem pro válečný konflikt?**

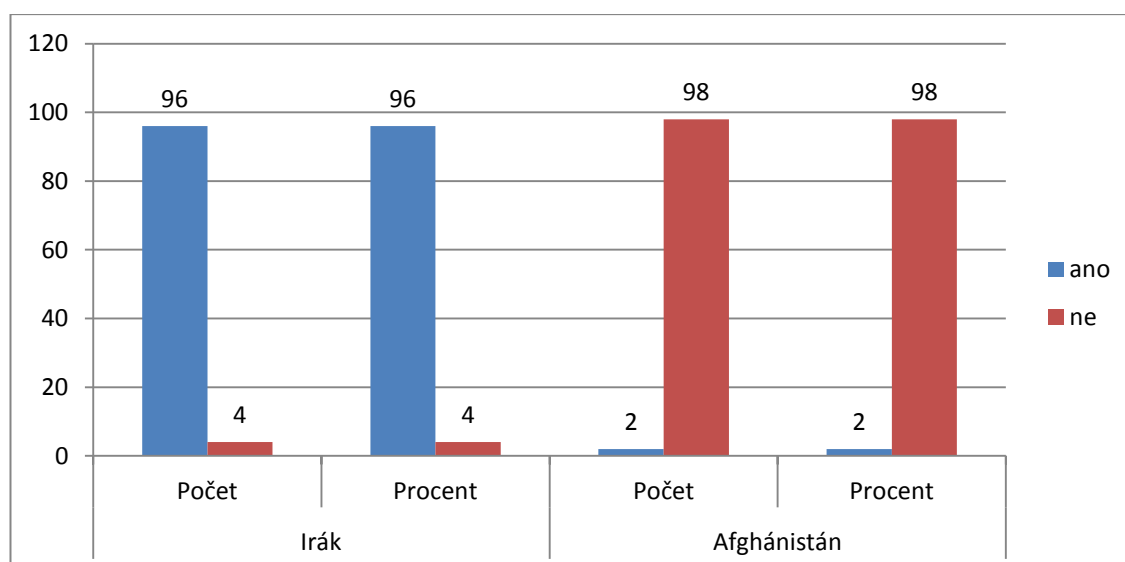
Tato otázka navazuje na otázku č. 7, „Jaký máte názor na převažující příčinu uvedených konfliktů?“ a záměrně byla zvolena jako uzavřená. Měla by potvrdit, že nerostné bohatství Iráku bylo jeden z hlavních důvodů intervence do Iráku 1990 a 2003.

**Tabulka 12**

Odpověď	Irák		Afgánistán	
	Počet	Procent	Počet	Procent
ano	96	96	2	2
ne	4	4	98	98

Z odpovědí dotazovaných je zřejmé, že 96 % respondentů je přesvědčeno o zásadním vlivu nerostného bohatství na rozhodování americké administrativy před operacemi v roce 1990 a 2003. U Afgánistánu 2 % respondentů uvedlo spojitost mezi válečným konfliktem a přírodním bohatstvím. Otázkou zůstává, zda o nerostném bohatství, které bylo dle dostupných informací objeveno zcela nedávno, tehdejší americká administrativa před naplánováním intervence věděla.

**Graf 12**



### 5.2.1 Údaje o respondentech

Součástí dotazníku bylo i zjišťování některých údajů o respondentech. Vyhodnocení těchto údajů by mělo poskytnout určitý obraz o tom, jací lidé vyplňovali dotazník. Z hlediska cílů bakalářské práce však jde spíše o doplňující údaje, nemající zásadní vliv na získané výsledky. Jak již bylo uvedeno, při přípravě dotazníku bylo vyhodnoceno jako reálně obtížné zadávat dotazníky s cíleným zaměřením na dodržení určité věkové či vzdělanostní struktury respondentů. Je třeba znovu uvést, že to ani nebylo cílem bakalářské práce. S ohledem na uvedené skutečnosti je vyhodnocení údajů o respondentech zpracováno více méně modelově a s vědomím omezení, která z dané metodiky vyplývají.

Dotazník vyplnilo:

**Tabulka 13**

<b>78 mužů</b>	<b>22 žen</b>
----------------	---------------

Věková struktura respondentů byla následující:

**Tabulka 14**

<b>do 20 let</b>	<b>4</b>
<b>21–30 let</b>	<b>24</b>
<b>31–40 let</b>	<b>44</b>
<b>41–50 let</b>	<b>12</b>
<b>51–60 let</b>	<b>16</b>
<b>nad 60 let</b>	<b>0</b>

Nejvyšší ukončené vzdělání respondentů:

**Tabulka 15**

<b>základní</b>	<b>0</b>
<b>vyučení</b>	<b>15</b>
<b>středoškolské</b>	<b>60</b>
<b>vysokoškolské</b>	<b>25</b>

Pracovní postavení respondentů:

**Tabulka 16**

<b>zaměstnanec</b>	<b>59</b>
<b>podnikatel</b>	<b>31</b>
<b>studující</b>	<b>6</b>
<b>mat. dovolená</b>	<b>0</b>
<b>důchod</b>	<b>0</b>
<b>nezaměstnaný</b>	<b>4</b>

Osobní vztah k událostem:

**Tabulka 17**

<b>ano</b>	<b>1</b>
<b>ne</b>	<b>99</b>

Velice stručně lze shrnout, že nejčastěji zastoupeným respondentem byl muž, ve věku 31-40 let, se středoškolským vzděláním, pracující jako zaměstnanec. Znovu je třeba uvést, že detailnější analýza údajů o respondentech není předmětem této bakalářské práce.

### **5.2.2 Stručné zobrazení výsledků zjištěných dotazníkovým šetřením**

Jednoduchá analýza odpovědí respondentů a stručné zhodnocení zjištěných faktů je uvedeno u komentářů k jednotlivým otázkám v části 4.2. Zde jsou i specifikovány rozdíly ve výsledcích u jednotlivých operací. Pro větší přehlednost byly odpovědi systemizovány do tabulek a za účelem jednoduché orientace v odpovědích, byly zpracovány jednotlivé grafy.

Nicméně je vhodné alespoň stručně zobecnit získané poznatky. Výzkum potvrdil, že většina lidí si je vědoma skutečnosti, že se Spojené státy angažovaly v intervencích v Iráku a Afghánistánu. O těchto operacích se převažující část respondentů cítí být dostatečně informována, zejména prostřednictvím televize a internetu. Převažující část respondentů má přehled o tom, zda operace měla nebo neměla mandát OSN. Naprostá většina z nich se domnívá, že při zásahu proti suverénnímu státu by neměl chybět mandát Rady bezpečnosti OSN. Převážná většina respondentů uvedla, že by měly Spojené státy upřednostnit diplomacii proti válečné operaci. S operací v roce 1991 v Iráku a 2001 v Afghánistánu vyslovila většina

respondentů souhlas. S operací v roce 2003 v Iráku nesouhlasí více než polovina dotazovaných.

Převažující důvody k intervencím podle respondentů jsou: u Iráku v pořadí ekonomické, politické, bezpečnostní u Afghánistánu v pořadí politické, bezpečnostní, ekonomické. Většina respondentů také uvedla, že vojenské operace byly přínosem pro ekonomiku Spojených států. Většina respondentů si myslí, že v uvedených státech demokracie nefunguje a přibližně polovina respondentů uvádí, že zvolení představitelé států mají podporu obyvatelstva. Většina si také myslí, že ozbrojenými konflikty posílili mocenské postavení Spojených států a že ropa byla hlavním důvodem intervence do Iráku.

S ohledem na zjištěné výsledky sociologického průzkumu lze konstatovat, že respondenti jsou s problematikou intervencí seznámeni a že volně dostupné informace ze sdělovacích prostředků umějí vyhodnotit. Tím se do určité míry potvrdila skutečnost, že obraz, který o sledovaných intervencích vytvářejí sdělovací prostředky, není příliš pokroucený.

V rámci zjištěných výsledků se vyskytly dvě zajímavé informace. Jde například o zjištění, že někteří respondenti uvádějí jako možný důvod intervence do Afghánistánu nalezení velkých zásob kovů (lithia, železa, zlata, kobaltu, uranu a mědi). Kdyby se potvrdilo takové množství, které uvádějí některá média, znamenalo by to šanci na lepší život Afghánců.

Zajímavé je do určité míry i zjištění, že mezi oslovenými respondenty byl jeden příslušník provinčního rekonstrukčního týmu, který působil na základně „Shank“ v provincii Lógar na základě rezoluce OSN č. 1386 z roku 2001 v rámci mise ISAF NATO, která byla zmocněna pomáhat afghánským orgánům při zajišťování bezpečnosti.

## Závěr

Operace „Pouštní bouře“ je všeobecně vnímána jako zcela legální, protože měla jasný mandát Rady bezpečnosti OSN. Z hlediska legitimity měly zásadní význam důvody nejen vojenské a mezinárodněprávní, ale i politické a ekonomické, které byly touto prací především zkoumány.

Politických důvodů bylo hned několik. Jako hlavní důvod byla bezprecedentní agrese proti suverénnímu státu, který byl členským státem OSN, a jeho následná anexie. Samotná agrese představovala hrozbu pro celý Střední východ, a také z tohoto důvodu se několik sousedních arabských států postavilo proti této anexi, aby zabránily rozpínavosti tehdejšího iráckého režimu.

Ekonomické důvody vycházely především z obrovských ropných zásob, které se nachází na území Iráku a Kuvajtu. Obsazení Kuvajtu a obavu z další expanze vyhodnotily Spojené státy, jako přímou ekonomickou hrozbu pro sebe samé, ale i pro ekonomiky ostatních států, které jsou závislé na dodávkách ropy z této oblasti.

U operace „Pouštní bouře“ se i s odstupem času potvrdily všechny důvody, které vedly k intervenci, a jak je zřejmé i z dotazníkového průzkumu naprostá většina respondentů se zásahem souhlasí.

Operace „Trvalá svoboda“ je všeobecně vnímána jako odplata za teroristické útoky z 11. září 2001 a měla vzájemnou podporu z celého demokratického světa. Rada bezpečnosti ještě před zahájením operace deklarovala, že ze strany Afghánistánu nešlo o přímý akt agrese, ale o to, že umožnil, aby z jeho území vzešel mezinárodní terorismus, a proto byla vládnoucímu režimu přiřčena odpovědnost za tyto události. Z tohoto důvodu byla tato rezoluce brána za základ legálnosti při samotné operaci. Legitimita byla dána tím, že se potvrdily důvody, které předcházely samotné operaci. Také z dotazníkového šetření vyplynulo, že naprostá většina respondentů s intervencí souhlasí a jsou dostatečně obeznámeni s důvody, které vedly k intervenci do Afghánistánu s tím, že operace měla mít jasný mandát Rady bezpečnosti OSN o zmocnění „použít všech nezbytných prostředků“. Z hlediska ekonomického bylo již ve stádiu plánování této intervence zjevné, že to pro Spojené státy bude představovat značnou ekonomickou zátěž bez možnosti přímé a brzké náhrady. Naopak se daly předpokládat další náklady související s udržováním další vojenské přítomnosti. Tyto náklady se ukázaly natolik rozsáhlými, že i pro největší ekonomiku světa představují v současné době neúnosnou zátěž, kterou se v současné době americká vláda připravuje

omezit, a to i přes riziko, že dojde k destabilizaci současné křehké politické rovnováhy v oblasti.

Svržení iráckého režimu bylo v zájmu Spojených států již delší dobu a jako podnět k operaci „Irácká svoboda“ posloužily také útoky z 11. září. I přes deklarované bezpečnostní a politické důvody uváděné americkou administrativou lze samotnou operaci hodnotit jako nelegální, protože nedostala zmocnění Rady bezpečnosti OSN k užití všech nezbytných prostředků. Při posuzování legitimacy této operace je zásadní ten fakt, že ani jeden ze dvou hlavních důvodů, a to existence zbraní hromadného ničení, nebo propojení s Usámou bin Ládinem se neprokázalo. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že s touto operací nesouhlasí větší polovina respondentů. Pokud se týká ekonomických důvodů této intervence, nelze opomenout, že šlo o získání určitého stupně kontroly nad územím, kde leží jedny z největších světových zásob ropy. Je však diskutabilní, zda z ekonomického hlediska byla, resp. bude tato intervence pro Spojené státy přínosem. Silný odpor části místního obyvatelstva proti okupačním silám velice znesnadnil ekonomickou obnovu země, na které měly Spojené státy eminentní zájem. Zajímavé je, že i přes přímý vliv, který zde Spojené státy mají, získávají nejlukrativnější kontrakty na těžbu ropy prostřednictvím vládních aukcí Čína a Rusko.

Společným znakem těchto intervencí je, že se americké administrativě ve všech případech podařilo získat podporu pro vojenské zásahy u veřejnosti ve Spojených státech. Dalším společným znakem je skutečnost, že se do bezpečnostní politiky promítají zcela zásadně ekonomické a geopolitické zájmy umocněné snahou získávání sfér vlivu.

Na základě vyhodnocení jednotlivých odpovědí v sociologickém průzkumu lze konstatovat, že respondenti z Jihočeského kraje jsou s problematikou intervencí seznámeni a že volně dostupné informace umějí vyhodnotit. Také se do určité míry (s ohledem na rozsah průzkumu) potvrdilo, že obraz, který o sledovaných intervencích vytvářejí sdělovací prostředky, není příliš pokřivený. Toto zjištění by mohlo být základem k dalšímu zkoumání, které by mohlo ozřejmit, zda právě intervenční akce Spojených států nejsou jedním z významných faktorů stojícím za vznikem současné celosvětové hospodářské krize.

Domnívám se, že tato práce splnila svůj cíl a bude přínosem k dalšímu poznání dané problematiky.



## Seznam použitých zdrojů

### Literární zdroje

1. ALBRIGHTOVÁ, M. *Mocní a všemohoucí: úvahy o Bohu, Americe a mezinárodních vztazích*, Praha: Práh, 2006. 325 s. ISBN 80-7252-151-9.
2. AHMED, NAFEEZ M. *Behind the war on terror: Western secret strategy and the struggle for Iraq*. Forest Row: Clairview 2003. 344 s. ISBN 1-902636-44-9.
3. BUREŠ, O. *Operace na udržení míru OSN*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 199 s. ISBN 978-80-244-1810-0.
4. ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007. 321 s. ISBN 978-80-87029-16-9.
5. EICHLER, J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 352 s. ISBN 978-80-246-1317-8.
6. FUKUYAMA, F. *After the Neocons: America at the crossroads*. London: Profile Books, 2006. 226 str. ISBN 978-1-86197-922-3.
7. JOCH, R. *Proč právě Irák? Příčiny a důsledky konfliktu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. 163 s. ISBN 80-204-1024-4.
8. KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA*. 2. vyd. Praha: Professional Publissing, 2009. 429 s. ISBN 978-80-7431-003-4.
9. KREJČÍ, O. *Válka*. 1. vyd. Praha: Professional Publissing, 2010. 170 s. ISBN 978-80-7431-029-4.
10. KREJČÍ, O. *Americký konzervatismus*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1987. 257 s. ISBN 25-072-87.
11. KEEGAN, J. *Válka v Iráku*. 1. vyd. Praha-Plzeň: BETA – Dobrovský, Ševčík, 2006. 205 s. ISBN 80-7306-241-0.
12. KROPÁČEK, L. *Islám a západ: historická paměť a současná krize*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 197 s. ISBN 80-7021-540-2.
13. LAURENT, E. *Dynastie Bushů: válečné tažení proti Iráku*, 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2003. 266 s. ISBN 80-242-1026-6.
14. NOVÁK, M. *Ropa a krev: americko-irácké války 1990 – 2003*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2010. 349 s. ISBN: 978-80-7425-069-9.

15. SCHLEYUVÁ, N., BUSSEOVÁ, S. *Války USA: kronika agresivního národa*, Praha: Brána, 2004. 217 s. ISBN 80-7243-226-5.
16. WARSHAW, S. A. *The co-presidency of Bush and Cheney*. Stanford, Calif: Standford Politics and Policy, 2009. 308 str. ISBN 978-0-8047-5818-5.
17. WARDE, I. *Cena strachu: finanční boj s terorismem*, Praha: Deus, 2009. 262 s. ISBN 978-80-87087-07-7.

## Elektronické zdroje

1. BUSCH, G. W.: *Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps and Taliban Military Installations in Afghanistan* [online]. 2001. [cit. 2012-11-21]. Dostupný z: WWW: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=65088&st=&st1=#axzz1IK2GiIbn>>.
2. DOLEJŠÍ, K. Britské listy. Může být mezinárodní právo efektivní? [online]. 19. 4. 2006. [cit. 2012-08-04]. ISSN 1213-1792. Dostupný z WWW: <<http://blisty.cz/art/28007.html>>.
3. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, 11. 12. 2006, last modified on 13. 11. 2012 [cit. 2012 – 11 – 18]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki>>.
4. The New York Times. Reuters: *OPEC ready to begin output limits*, [online]. 2 Jan. 1989 [cit. 2012-08-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.nytimes.com/1989/01/02/business/opec-ready-to-begin-output-limits.html?scp=7&sq=OPEC+production+limits&st=nyt>>.
5. The White House: President G. W. Bush. *National Security Strategy: III. Strengthen Alliances to Defeat Global Terrorism and Work to Prevent Attacks Against Us and Our Friends*. 2002. [on-line]. [cit 2013-01-18]. Dostupný z WWW: <<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss3.html>>.
6. U. S. Department of Defense. *Deputy Secretary Wolfowitz Interview with Sam Tannenhaus, Vanity Fair*. [online]. 9. May 2003. [cit. 2012-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=2594>>.

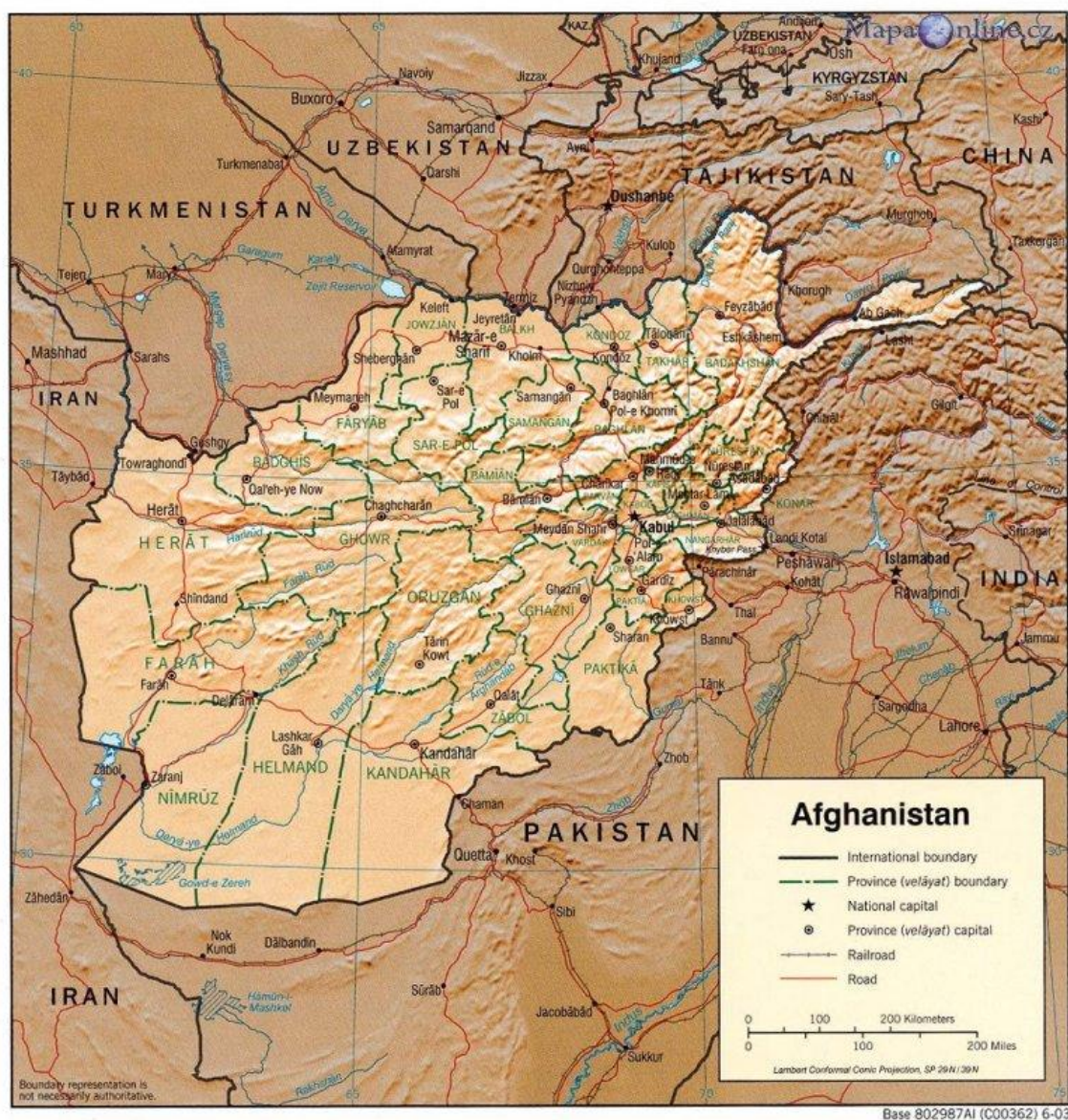
# Seznam příloh

## Příloha č. I. - Mapa Iráku



Zdroj: <http://mapaonline.cz/mapa-iraku/>





Zdroj: <http://mapaonline.cz/mapa-afghanistanu/>

Vážená paní, vážený pane,

dovoluji si Vás tímto požádat o vyplnění dotazníku obsahujícího otázky související s intervencemi do Iráku a Afghánistánu. Pokud vyplníte tento dotazník, umožníte získat informace o tom, jak se veřejnost dívá na tyto konflikty a jaká je obecná informovanost o těchto věcech.

Výsledky budou využity pro bakalářskou práci zpracovávanou v rámci mého studia na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích.

Způsob vyplnění dotazníku:

1. Respondent si dotazník bude číst a vyplňovat sám.
2. Respondent zaškrtně vždy pouze jednu odpověď (tu, se kterou souhlasí), doplňující informace o způsobu vyplňování dotazníku jsou uvedeny v závorkách u jednotlivých otázek.
3. Během vyplňování dotazníku by měl tazatel prezentovat svůj osobní názor.
4. Vyplněný dotazník prosím odešlete nebo předejte osobě, jejímž prostřednictvím jste dotazník obdržel(a).

Doufám, že se rozhodnete tento dotazník vyplnit a za to Vám předem velice děkuji.

Václav Nedvěd

1) Jste si vědomi skutečnosti, že se po ukončení studené války zapojily Spojené státy americké do ozbrojených konfliktů v Iráku a v Afghánistánu?

IRÁK

- ANO
- NE

AFGHÁNISTÁN

- ANO
- NE

2) Z jakých médií jste získal informace o konfliktech v Iráku a v Afghánistánu?

IRÁK

- TV
- rozhlas
- tisk
- přátelé a známí, sousedé
- internet
- odborná literatura
- jiný zdroj

AFGHÁNISTÁN

- TV
- rozhlas
- tisk
- přátelé a známí, sousedé
- internet
- odborná literatura
- jiný zdroj

3) Měly Spojené státy při ozbrojeném zásahu v Iráku (Pouštní bouře) mandát OSN? Měly tento mandát i při druhém zásahu v Iráku (Irácká svoboda)? Měly tento mandát OSN v Afghánistánu (Trvalá svoboda)?

IRÁK

(Pouštní bouře)

- ANO
- NE
- NEVÍM

IRÁK

(Irácká svoboda)

- ANO
- NE
- NEVÍM

AFGHÁNISTÁN

(Trvalá svoboda)

- ANO
- NE
- NEVÍM

V případě odpovědi ANO, uveďte prosím jakou:

IRÁK (Pouštní bouře)

.....

IRÁK (Irácká svoboda)

.....

AFGHÁNISTÁN (Trvalá svoboda)

.....

4) Považujete mandát Rady bezpečnosti OSN za podmínku legálního ozbrojeného zásahu na území suverénního státu?

ANO

NE

V případě odpovědi ANO či NE, vyjádřete svůj názor:

.....

.....

5) Myslíte si, že jsou Spojené státy americké oprávněny prosazovat své zájmy i formou ozbrojeného zásahu proti suverénnímu státu?

ANO

NE

V případě odpovědi ANO, vyjádřete svůj názor:

.....

.....

6) Souhlasíte s ozbrojeným zásahem Spojených států amerických v Iráku v roce 1990 a 2003 a Afghánistánu v roce 2001?

IRÁK

(1990)

ANO

NE

NEVÍM

AFGHÁNISTÁN

(2001)

ANO

NE

NEVÍM

IRÁK

(2003)

ANO

NE

NEVÍM

7) Jaký máte názor na převažující příčinu uvedených konfliktů?

IRÁK (1990)

.....

AFGHÁNISTÁN (2001)

.....

IRÁK (2003)

.....

8) Myslíte si, že tyto vojenské akce byly (třeba i z dlouhodobého hlediska) přínosem pro ekonomiku Spojených států?

ANO

NE

V případě odpovědi ANO, napište jaký přínos:

.....

9) Myslíte si, že se podařilo po svržení diktatur v Iráku a Afghánistánu zavést fungující demokracii?

IRÁK

ANO

NE

AFGHÁNISTÁN

ANO

NE

V případě odpovědi ANO či NE, vyjádřete svůj názor k položené otázce:

IRÁK:

.....

AFGHÁNISTÁN:

.....



10) Myslíte si, že současné vlády v Iráku a Afghánistánu mají podporu většiny obyvatelstva?

IRÁK

ANO

NE

AFGHÁNISTÁN

ANO

NE

V případě odpovědi NE, napište proč:

.....

11) Posílily ozbrojené konflikty v Iráku a v Afghánistánu v mezinárodním měřítku mocenské postavení USA?

IRÁK

ANO

NE

AFGHÁNISTÁN

ANO

NE

12) Myslíte si, že přírodní bohatství bylo důvodem pro válečný konflikt?

IRÁK

ANO

NE

AFGHÁNISTÁN

ANO

NE

Na závěr prosím dovolte, několik dotazů týkajících se Vašich osobních údajů:

1) Jste:

- muž
- žena

2) Kolik je Vám let?

- do 20 let
- 21 – 30 let
- 31 – 40 let
- 41 – 50 let
- 51 – 60 let
- nad 60 let

3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučení
- středoškolské
- vysokoškolské

4) Jaké je Vaše zaměstnání? Jste:

- zaměstnanec
- podnikatel
- studující
- na mateřské dovolené nebo v domácnosti
- v důchodu
- nezaměstnaný

5) Dotýkají se Vás intervence nějak osobně?

- ano
- ne

**Ještě jednou Vám velice děkuji za ochotu a trpělivost při vyplňování dotazníku!**